

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1892.

Andra Kammaren.

N:o 31.

Onsdagen den 27 april.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 20 dennes.

§ 2.

Föredrogs och bordlades för andra gången konstitutionsutskottets memorial n:o 14.

§ 3.

Till kammarens afgörande förelåg till en början lagutskottets utlåtande n:o 41, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående straffarbetes och fängelsestraffs verkställande i enrum.

*Om lag ang.
straffarbetes
och fängelse-
straffs verk-
ställande i
enrum.*

Genom proposition den 10 nästlidne mars, n:o 39, hade Kongl. Maj:t, under åberopande af bifogade i statsrådet och högsta domstolen förda protokoll, jemlikt 87 § regeringsformen föreslagit Riksdagen att antaga ett den kongl. propositionen bilagdt »Förslag till lag angående straffarbetes och fängelsestraffs verkställande i enrum»; och hemställde utskottet

att Riksdagen, med förklarande att ifrågavarande proposition icke kunnat oförändrad bifallas, ville för sin del antaga ett förslag till

Lag

angående straffarbetes och fängelsestraffs verkställande i enrum, af den lydelse propositionen utvisade, med den förändring, att i förslaget öfvergångsstadgande orden: den 1 oktober 1892 utbyttes mot orden: den 1 januari 1893.

Emot denna utskottets hemställan hade reservationer anmälts: af herrar *Lilienberg*, *Näslund* och *Svensson* från Karlskrona, samt af herr *Mankell*, hvilken hemställt om afslag å den kongl. propositionen.

*Om lag ang.
straffarbets
och fängelse-
straffs verk-
ställande i
enrum.*

I fråga om sättet för föredragningen af detta ärende hemstälde herr talmannen, att det föreliggande lagförslaget måtte få föredragas paragrafvis, men att diskussionen redan efter föredragningen af § 1 måtte få omfatta lagförslaget i dess helhet.

(Forts.)

Denna herr talmannens hemställan bifölls af Kammaren.

§ 1 af lagförslaget hade följande lydelse:

Den, som är dömd till straffarbete på fyra år eller kortare tid, skall, der så ske kan, under strafftiden hållas i enrum.

Då straffarbetet verkställs i enrum, varde från strafftiden en fjerdedel afdragen. Uppkommer i sådant afdrag brutet månadstal, varde fjerdedels månad till sju dagar räknad. Skall afdrag i dagatal ske och uppkommer i afdraget brutet tal, varde för det tal hel dag å strafftiden afräknad.

Efter uppläsande häraf anförde:

herr Lilienberg: Herr talman! Jag har anmält reservation mot lagutskottets betänkande utan att angifva, hvori min skiljaktiga mening består. Det bör därför vara min pligt att nu angifva detta. Jag vill då till en början konstatera, att, om detta af regeringen framlagda förslag blifver lag, följden deraf blir en betydlig skärpning i det straff, som kallas straffarbete, en skärpning naturligtvis derigenom, att alltid fängelsestraff i cell eller enrum är strängare än gemensamhetsfängelse. För närvarande användes, som vi veta, cellstraff i afseende å straffarbete så, att, om en person är dömd till straffarbete i två år eller derunder, han skall förvaras i cell hela tiden, d. v. s. alltid under förutsättning, att tillgång på cell finnes, eller, med andra ord, att verkställighet i enrum låter sig göra. Han får då ett i lag stadgad afdrag å strafftiden. Är han dömd till straffarbete på längre tid än två år, skall han hållas i enrum en sjettedel af strafftiden, dock icke under sex eller öfver tolf månader. Är han dömd till straffarbete på lifstid, skall han hållas i cell under de första tolf månaderna. Sådan är lagstiftningen nu. I det här framlagda förslaget föreslås, att cellstraffet skall utsträckas så, att en person, som är dömd till straffarbete i fyra år eller derunder, skall under hela tiden hållas i cell, för hvilket cellstraff han då får afdrag å strafftiden med en fjerdedel. Är han dömd till straffarbete på längre tid än fyra år eller på lifstid, skall han också hållas i cell de tre första åren med rättighet uti det förra fallet till afdrag å den tid, som återstår af straffarbetet.

Hvad nu beträffar det första af dessa fall, att en person är dömd till straffarbete i fyra år eller derunder och skall hela tiden hållas i cell, så kan man förstå, att det med sådan fänge är ett helt annat förhållande än med den, som är dömd till straffarbete på längre tid. Man vill naturligtvis hålla fången i cell så länge som möjligt för att deri-

genom skydda honom för det förderfliga inflytande, som gemensamhetsfångelse i allmänhet medför. Frågan är då, om man kan säga, att erfarenheten är sådan, att det i allmänhet är tillrådligt att hålla en fånge i cell så lång tid som tre år. Fångvårdsstyrelsen har nu intygat detta, säger, att erfarenheten är sådan, att ett utsträckande af cellstraffets användning går för sig. Och fångvårdsstyrelsen har åberopat erfarenhet från utlandet på det sätt, att styrelsen framställt, hurudan lagstiftningen i ifrågavarande afseende är i åtskilliga länder. För min del får jag likvisst säga, att jag af hvad som förekommit i denna sak icke blifvit fullt öfvertygad om, att det lämpligen går för sig att i regel hålla fånge i enrum så länge som tre år. I åtskilliga länder medgifver icke lagstiftningen, att fången hålles i enrum så länge. Och så sent som år 1875, då professor Hagströmer skref sin bok »Om frihetsstraffen», var det temligen allmänt antaget ibland sakkunnige, att det icke vore lämpligt att hålla en fånge i enrum längre än ett år, enär man tyckte sig hafva gjort den erfarenheten, att efter den tiden fången blef slö och likgiltig af fortsatt cellstraff.

Men må nu vara, att möjligtvis erfarenheten kan vara sådan, att det kan anses rådligt att i visst fall hålla en fånge så länge i enrum, så blir deremot förhållandet helt annorlunda, när man kommer till den andra kategorien, d. v. s. till dem, som äro dömda till straffarbete på längre tid än fyra år eller till lifstids straffarbete. För dem innebär naturligtvis detta inspärrande i cell de tre första åren en betydlig skärpning af straffet. Om man tänker sig en person, som är dömd till straffarbete i fyra år sex månader, så skall han efter nu gällande lagstiftning hållas i enrum de nio första månaderna; men om föreliggande förslag blir lag, skall han hållas i enrum tre år. Den, som är dömd till lifstids straffarbete, skall efter nu gällande lag, såsom jag förut nämnde, hållas i enrum de tolf första månaderna; men efter detta förslag skall han hållas i enrum tre år. Frågar man sig då, huru denna betydliga skärpning i straffet för dessa, som dock slutligen skola störtas ut i gemensamhetsfångelse, är motiverad, förekommer derom intet; utan tvärt om finner man, att fångvårdsstyrelsen gjort till en förutsättning för att styrelsen skulle kunna vara med om denna skärpning, att straffet skulle reduceras för de gröfre brotten. Fångvårdsstyrelsen säger detta uttryckligen i sitt utlåtande. Detta utlåtande af fångvårdsstyrelsen afgafs 1889, vill jag minnas; det var emellertid innan sista revisionen af strafflagen skedde. Men vid denna revision var det en omständighet, som icke togs i betraktande, åtminstone icke inom Riksdagen, nemligen, att straffet skulle kunna sålunda förändras, att cellstraffet skulle utsträckas. Det var något, som man då icke tog i betraktande, fastän vid denna revision straffen för vissa af de gröfre brotten verkligen nedsattes.

Jag kan således för min del icke biträda förslaget hvad beträffar dessa, som äro dömda till straffarbete på längre tid än fyra år eller på lifstid. Ser man då till, hvad som borde sättas i stället, huru man skulle kunna nedsätta cellstraffet för dessa, tror jag, att här icke föreligger tillräckligt material för bedömande af den frågan. Dertill fordras

*Om lag ang.
straffarbets
och fångelse-
straffs verk-
ställande i
enrum.*

(Forts.)

Om lag ang.
straffarbetes
och fängelse-
straffs verk-
ställande i
enrum.
(Forts.)

särskild sakkunskap. Jag för min del kan icke säga någon siffra, som man skulle kunna sätta i stället. Man skulle kunna säga, att man kan låta bero vid hvad som nu är stadgadt, d. v. s. en sjettedel af straff-tiden, dock icke under sex månader och icke öfver tolf månader. Tolf månader är nu det högsta cellstraff äfven för dem, som äro dömda på lifstid. Det går dock naturligtvis icke an att låta det bero vid de nuvarande bestämmelserna i detta fall, om man godkänner lagförslaget i fråga om dem, som äro dömda till fyra år och derunder, ty då blir det naturligtvis ingen harmoni i lagen. Följden skulle bli den, att en person, som är dömd till fyra år och sex månader — för att taga mitt gamla exempel — skulle få ett betydligt lindrigare straff än den, som blifvit dömd till fyra år, o. s. v. Derfor tror jag det vara angeläget, att lagförslaget omarbetas och kommer in i ett förändradt skick. Regeringen skulle då också bli i tillfälle att taga under ompröfning något som, så vidt jag vet, icke varit föremål för regeringens bedömande, men hvarpå fängvårdsstyrelsen lägger mycken vikt och som mycket begagnas i den utländska lagstiftningen, och det är den vilkorliga frigifningen. Fängvårdsstyrelsen ingaf ett memorial rörande detta ärende redan 1889, vill jag minnas, och förordade på det varmaste, att den vilkorliga frigifningen skulle införas i vår lagstiftning, men jag vet icke, om regeringen ännu egnat denna fråga någon uppmärksamhet.

På grund af hvad jag anfört, nödgas jag, herr talman, att yrka afslag å den nu föredragna första paragrafen och kommer att yrka afslag äfven å de följande.

Häruti instämde herrar *Svensson* från Karlskrona, *Näslund*, *Kar-dell* och *Hahn*.

Herr Mankell yttrade: Jag har i lagutskottet yrkat afslag på den kongl. propositionen af skäl, som i korthet finnas angifna i den reservation, som beledsagar utskottets betänkande.

Det är alldeles oförtydbart att, genom antagande af den kongl. propositionen, cellstraffet skulle med ett slag förlängas till det tre- eller fyrdubbla mot det nuvarande, för så vidt det är fråga om straffarbete öfver två år. Jag ber att i detta hänseende få hänvisa till den lilla tabell, jag bifogat min reservation, och som jag tror vara ungefärligen riktig. Deraf framgår, att cellstraffet skall förlängas i medeltal från $\frac{1}{2}$ å 1 till 3 år.

Det är äfven alldeles oförtydbart, att denna förlängning innebär en betydlig *skärpning* af det ådömda straffet, en skärpning som icke kan anses vara på ett tillfredsställande sätt motiverad i den kongl. propositionen och hvilken står i en bestämd strid mot nutidens fordran, att snarare förmildra än skärpa straffen. Att det är en skärpning, erkännes i sjelfva den kongl. propositionen och framgår dessutom tydligt genom det afdrag på den ådömda strafftiden, som sker i förhållande till cellstraffet, äfvensom derigenom att samma straff användes såsom disciplinärstraff vid brott mot fängelseordningen.

Cellstraffet bör enligt min åsigt aldrig utsträckas längre, än som står i öfverensstämmelse med dess ändamål, hvilket bör anses vara att i ensamheten lemna fången tid till eftersinnande och betänkande, tid till sinnets uppmjukande och tid till ånger öfver förbrytelsen. Men om straffet deröfver utsträckes, förfelar det icke endast sitt ändamål, utan kan till och med verka skadligt. Cellstraffet inverkar dessutom mycket olika på olika lynnen och karakterer. För somliga kan det vara lämpligt, och därför tillåtes också i utlandet i vissa fall fänge, som så önskar, att få förlängning af detsamma. Men för andra kan det innebära en grymhet; och att, såsom här är föreslaget, för alla stadga tre års cellstraff, anser jag vara barbariskt. För min del tror jag, att nuvarande lagstiftning har träffat temligen rätt, i synnerhet om man kunde göra cellstraffet ungefär lika långt, må hända taga medium mellan de 6 till 12 månader, som nu äro stadgade. Detta skulle äfven öfverensstämma med förhållandet i de länder, der det progressiva fängelsesystemet är infördt. Jag tror mig veta, att i dessa länder räcker cellstraffet i allmänhet blott nio månader. I alla händelser torde förändringar af denna straffart icke böra genomföras annat än i sammanhang med öfvergången till det progressiva fängelsesystemet, hvilket äfven hos oss snart torde komma på dagordningen.

Man kan göra sig den frågan, hvad som nu föranledt regeringen att uppräffa 1880 års riksdagsskrivelse, sedan den förut i tolf års tid fått hvila. Närmaste anledningen dertill tyckes vara en skrivelse från fängvårdsstyrelsen, hvilken nu upptäckt, att cellstraffet utan fara kan utsträckas till tre år, äfvensom att tillräckligt utrymme i fängelserna finnes genom det ökade cellantalet. Man kan väl förstå, att samme generaldirektör, som nyligen till fängbevakningens bekvämlighet med så stor ifver förordade prygelstraffet, nu af samma skäl påyrkar cellstraffets utsträckande, hvilket naturligtvis i väsentlig grad skulle underlätta fängbevakningens arbete. Men jag vågar antaga, att detta skäl är af den beskaffenhet, att Riksdagen icke anser sig böra lyssna till detsamma.

Jag ber äfven att få erinra derom, att när Riksdagen år 1880 skref till Kongl. Maj:t, var tillståndet i våra gemensamhetsfängelser helt annorlunda än nu. Man kunde då betrakta en del af dem såsom verkliga skolor för brotten, der mindre och större brottslingar sammanfördes, och der de förre fingo undervisning i brottet af de senare. Men tillståndet har sedan dess betydligt förändrats och förbättrats. För närvarande är förhållandet, att åtminstone i alla manliga gemensamhetsfängelser arbetet förrättas under tystnad, och att mellan arbetet fångarne hållas i cell, liksom om nätterna. Det är följaktligen en ganska ringa skilnad emellan cellarbete och gemensamhetsarbete, och det senare kan i det närmaste anses lika betryggande som det förra.

Man har fäst min uppmärksamhet vid, att jag i min reservation skulle ha använt ett något öfverdrifvet uttryck, då jag talar om »absolut tystnad» under gemensamhetsarbetet. Det är väl möjligt, att sådant varit fallet. Men jag har besökt en stor del af rikets fängelser,

*Om lag ang.
straffarbetes
och fängelse-
straffs verk-
ställande i
enrum.*

(Forts.)

*Om lag ang.
straffarbetes
och fängelse-
straffs verk-
ställande i
enrum.
(Forts.)*

och flera af dem upprepade gånger, samt kan därför intyga, att man derstädes öfver allt strängt håller på att gemensamhetsarbetet skall försiggå under tystnad. Fångknektarne marschera hela tiden fram och tillbaka bland fångarne och hindra alla samtal, så att det skall vara särdeles få tillfällen, då de skulle kunna göra brottsliga öfverenskomelser; utan i allmänhet äro de tvungna att iakttaga tystnad.

För sin del har lagutskottet icke beledsagat sitt tillstyrkande af den kongl. propositionen med ett enda ord till motivering, utan helt naket förordat bifall till densamma. Den enda motivering, som kan anses förefinnas, är den af den förste talaren omnämnda skrifvelsen från fängvårdsstyrelsen, uti hvilken skrifvelse åtskilliga upplysningar meddelas om det långa cellstraffets på 3 år och derutöfver tillämpande i åtskilliga mindre länder i Europa. Men man har i samma skrifvelse med mycken skicklighet, om icke alldeles undandolt, åtminstone särdeles svagt framhållit, att i åtskilliga större länder, der det progressiva fängelsestraffet tillämpas, bland andra England och Nordamerika, cellstraffet är mycket kortare eller, såsom jag nyss nämnde, omkring 9 månader. Äfven i den kongl. propositionen är den nu föreslagna förlängningen af cellstraffet skäligen svagt motiverad, hvilket redan af den förste talaren framhållits.

För min del skulle jag icke ha något emot en revision af de nuvarande bestämmelserna om cellstraffets relativa förhållande till den ädömda strafftiden; men jag kan för ingen del vara med om en så tvär, ja, jag vågar säga, våldsam rubbning af vår strafflagstiftning, som skulle blifva följd af ett bifall till den kongl. propositionen. Jag yrkar därför, i likhet med den förste talaren, bestämdt afslag på densamma.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet Östergren: Herr talman! Bland de straff, som nu för tiden äro i användning, torde cellstraffet vara det, som är bäst egnadt att åstadkomma hvad man med straffet egentligen åsyftar, nemligen fångens förbättring. Vid sådant förhållande har jag ansett det särdeles önskvärdt, att användningen af detta straff utsträcker så långt som möjligen kan ske utan fara för fångens kroppsliga eller andliga helsa. Och då det genom fängvårdsstyrelsens och medicinska auktoritetens på senare tiden vunna erfarenhet blifvit uttrönt, att fångarne kunna utan sådan fara hållas i cell i minst tre år, så har jag ansett mig böra förorda det föreliggande förslaget till antagande af Riksdagen.

Den förnämsta fördel, som skulle vinnas genom antagandet af detta förslag, är den, att många fångar, som enligt gällande lagstiftning hållas delvis i cellfängelse och delvis i gemensamhetsfängelse, skulle kunna få utstå hela sitt straff i cellfängelse mot det föreskrifna afdraget och derigenom befrias från besmittelsen i gemensamhetsfängelset. De skulle kunna få utstå hela strafftiden utan beröring med andra fångar. Men genomförandet af denna lagförändring skulle äfven medföra ganska väsentliga ekonomiska fördelar för statsverket. Jag skall be att få framhålla några af dessa fördelar.

Genom de afkortningar, som i förslaget äro föreskrifna såsom ersättning för att fången undergår ett mera intensivt straff, skulle för statskassan besparas underhållskostnad för den tid, som afkortas på det ådömda straffet. Och denna besparing komme, såsom jag sedermera skall visa, att uppgå till temligen stora belopp.

En annan besparing genom förslagets antagande är minskning i transportkostnaderna för fångar. Såsom det nu är stäldt, få många fångar undergå en del af straffet i cellfängelse, en del i gemensamhetsfängelse; och som läns-cellfängelserna icke äro gemensamhetsfängelser, så nödgas man transportera fångarna till centralfängelserna. Detta medför kostnader; jag vill minnas, att Riksdagens revisorer fäst uppmärksamheten på att dessa kostnader äro alltför stora. Här är nu ett tillfälle att söka nedbringa dem.

Jag skall be att med några exempel få belysa, hvilka besparingar skulle uppstå, så att kammaren må kunna något så när göra sig en föreställning om dem. Fångar, som äro dömda till 2 års straffarbete, få enligt nu gällande lagstiftning en afkortning af $5\frac{1}{4}$ månad; enligt förslaget skulle afkortningen bli något högre, nemligen 6 månader; således skulle besparas för hvarje sådan fånge underhållskostnad för $\frac{3}{4}$ månad. För de fångar, som äro dömda till tre års straffarbete och enligt nu gällande lag få en månads afkortning, således mindre än de, som äro dömda till 2 års straffarbete, skulle enligt förslaget afkortningen bli 9 månader, följaktligen skulle besparas 9 månaders underhållskostnad. För dem, som äro dömda till 4 års straffarbete, blir afkortningen blott $1\frac{1}{3}$ månad efter gällande lag, men enligt förslaget icke mindre än 12 månader med deraf följande besparing af underhållskostnaden. För alla dem, som äro dömda till straffarbete på 5 ända till 10 år, blir afkortningen lika, nemligen 12 månader för hvarje; enligt nu gällande lag är afkortningen 3 månader. Afkortningen enligt förslaget är således 9 månader större, och detta gör en högst betydlig besparing. Besparingen i fångforslingskostnader skulle uppkomma för alla de fångar, som dömas till mer än 2 års straffarbete men icke öfver 4 års, och till den kategorien höra ganska många. Enligt nu gällande lag skall dessas straff undergåas dels i cellfängelse, dels i gemensamhetsfängelse, och detta gör, att, när det icke finnes gemensamhetsfängelser inom länet, fångarne transporteras till centralfängelset. Detta kan medföra transporter från nordligaste delen af landet till Långholmen och Göteborgs centralfängelse samt från andra delar af landet till Malmö. Men enligt förslaget skulle alla dessa fångar, om hvilka jag nu talar, d. v. s. de, som äro dömda till straffarbete från 2—4 år, kunna undergå hela det ådömda straffet i cell; och det finnes då intet hinder att låta dem undergå det i läns-cellfängelset, der enligt fångvårdsstyrelsens intyg just den största tillgången på lediga celler finnes. Detta är således ett ganska viktigt skäl för förslagets antagande.

Här ha emellertid framstälts åtskilliga anmärkningar emot det samma af de talare, som nyss haft ordet. Herr Lilienberg synes ansluta sig till förslaget, i hvad det afser de fångar, som äro dömda till

*Om lag ang.
straffarbets
och fängelse-
straffs verk-
ställande i
enrum.*

(Forts.)

Om lag ang straffarbetes och fängelsestraffs verkställande i enrum.

(Forts.)

högst 4 års straffarbete; men han hade en annan mening om de fångar, som blifva dömda till mer än 4 års eller till lifstids straffarbete. Och han ansåg, att den föreslagna lagen icke vore lika lämplig för dem. Förmodligen har han dervid fäst sig vid att det nu är så, att de, som äro dömda till öfver 2 års straffarbete, sitta kortare tid i cellfängelset än de, som äro dömda till 2 år eller derunder. Detta är något som jag i likhet med honom skulle vilja kalla en disharmoni i lagen; men anledningen till densamma är helt enkelt den, att vid den tid, då nu gällande lag antogs, nemligen år 1873, det icke fans tillräckligt cellutrymme och att det därför var nödvändigt att inskränka cellstraffets användande för de gröfre förbrytarne.

Då emellertid brist på celler ej längre förefinnes, anser jag det vara lämpligt, att äfven de gröfre förbrytarne få sitta i cell lika lång tid, som de mindre förbrytarne högst kunna hållas i cell, eller 3 år.

Den omnämnde talaren tyckes icke vara ense med sig sjelf, huru han vill för de gröfre förbrytarne ordna ifrågavarande lagstiftning. Han har naturligtvis inom utskottet tagit frågan i öfvervägande, men han har icke der framställt något förslag eller lyckats förmå pluraliteten att ändra åsigt; och det torde därför icke vara skäl att fästa synnerligen stort afseende å hans i kammaren afgifna yttrande.

En annan talare, herr Mankell, anser att det vore en obehörig skärpning af straffet, som nu är föreslagen, och han har gått så långt, att han stämplat densamma såsom en barbarisk och obehörig grymhet. Jag hemställer till kammaren, om det icke är väl hårda uttryck, han dervid användt, helst det maximum för cellstraffet, som är satt i det föreliggande förslaget, är lägre än i många andra europeiska länder.

Han talade något om huru det är ordnad i andra länder och påstod dervid, att den långa cellstrafftiden vore antagen endast i de smärre länderna, men icke i de större. Jag ber då att få fästa uppmärksamheten på de upplysningar, som meddelas i fångvårdsstyrelsens underdåniga skrifvelse, nemligen att just det maximum, som i förevarande förslag stadgas, är i Tyska riket och Österrike antaget, och dessa båda länder må väl icke anses höra till de mindre.

Att säga, att det föreslagna cellstraffet är barbariskt, torde väl ej vara berättigadt, då maximum t. ex. i Norge är 4 år, i Danmark $3\frac{1}{2}$, i Holland 5 och i Belgien kan gå upp till 9 år 9 månader.

Han framhöll vidare, att uti några af honom såsom stora betecknade riken, i England och Frankrike, är maximum mindre, och deri har han fullkomligt rätt. Men om man genomläser fångvårdsstyrelsens skrifvelse, som är intagen i lagutskottets förevarande betänkande, tror jag att man skall finna, att skälet till att cellstraffet i dessa båda länder är så lågt är bristande tillgång på celler, enär det i hela Frankrike icke finnes flera celler än som i Sverige äro inredda i länsfängelserna, oberäknadt centralfängelserna.

På tal om att straffet skulle vara så barbariskt och obehörigt grymt, ber jag så meddela kammaren, att det mycket ofta förekommer, att fångar, som äro dömda till öfver 2 års straffarbete, begära att af kongl.

nåd få undergå hela straffet i cell, och att dylika ansökningar vanligen beviljas. Det finnes många fångar, som på det sättet på egen begäran fått undergå cellstraff under temligen lång tid och öfver den nu föreslagna tiden eller 3 år.

Fångvårdsstyrelsen upplyser, att vid centralfängelserna det visat sig, att fruntimren varit mycket oregeliga och icke kunna förbättras på annat sätt än genom att insättas i cell. Man har släppt ut dem och satt in dem igen, till dess slutligen dessa fångar ansett det vara fördelaktigare att sitta i cell än att komma i gemensamhetsfängelse, och detta synes mig vara ett ytterligare bevis på att den föreslagna utsträckningen af cellstraffet icke kan stämplas såsom grym och barbarisk.

Den siste talaren undrade, hvad som föranledt regeringen att just nu taga fram Riksdagens gamla skrifvelse af 1880. Derpå vill jag svara, att fångvårdsstyrelsen behöft lång tid för att skaffa sig erfarenhet om cellstraffets verkningar, och att nämnda styrelse afgaf sitt utlåtande först 1889. — Ett annat skäl för det långa uppskofvet är, att det först under senare åren blifvit så stor tillgång på celler i fängelserna, att fångvårdsstyrelsen ansett sig kunna tillstyrka en utsträckning af cellstraffet.

Den förste talaren omnämnde, att på Kongl. Maj:ts pröfning vore beroende ett förslag om vilkorlig frigifning af fångar, och att detta förslag skulle vara afgifvet af fångvårdsstyrelsen. Med anledning häraf ber jag få upplysa, att detta icke är fullt riktigt; det är icke fångvårdsstyrelsen, som gjort framställning i ämnet, utan det är generaldirektören, som enskildt petitionerat hos Kongl. Maj:t.

Jag har intet mer att tillägga och slutar med att förorda bifall till den kongl. propositionen.

Herr Svanberg: Herr talman, mine herrar. I olikhet med de två första talarne ber jag att få förorda bifall till den föredragna första paragrafen.

Hvad den förste talaren anmärkte mot vissa delar af det föreliggande lagförslaget har herr justitieministern redan bemött, och äfven jag för min del finner icke denne talares anförande böra föranleda förkastande af den kongl. propositionen.

Jag skall tillåta mig att till en början något sysselsätta mig med den motiverade reservation, hvilken blifvit bifogad lagutskottets betänkande. I början af denna reservation gör reservanten herr Mankell en uträkning, huru cellstraffets längd genom bifall till den kongl. propositionen skulle gestalta sig i förhållande till nuvarande bestämmelser derom. Uti den tabell, han i detta afseende uppgjort, tror jag att han gjort sig skyldig till ett misstag, då han uppgifver att cellstraffet vid ädömdt straffarbete på tre år skulle blifva 22 $\frac{1}{2}$ månader. Tre år äro 36 månader. Afräknar man derifrån en fjerdedel, återstå 27 månader, ej 22 $\frac{1}{2}$. Men detta i förbigående. Reservanten yttrar: »Att cellfängelset i sig sjelf innebär en *skärpning* af straffet, torde svärigen kunna

*Om lag ang-
straffarbets-
och fängelse-
straffs verk-
ställande i
enrum.
(Forts.)*

*Om lag ang.
straffarbets-
och fängelse-
straffs verk-
ställande i
enrum.
(Forts.)*

förnekas och ådagalägges bäst derigenom, att så väl i förhållande till dess undergående en tredjedel eller en fjerdedel af den ådömda strafftiden afdrages, som att detsamma användes till disciplinstraff vid brott mot ordningen i fängelserna. Men för en så betydlig skärpning i straffet finner jag i den kongl. propositionen inga tillfyllestgörande skäl anförda.

Jag skulle väl kunna medgifva, att i sig sjelft cellfängelset innebär en skärpning af straffet, men just därför medgifves också en ej obetydlig reduktion i afseende å strafftidens längd, och med detta afdrag vågar jag påstå, att man icke kan säga, att cellfängelset i sjelfva verket blir svårare än gemensamhetsfängelset.

Man bör härvid också taga någon hänsyn till fångarnes egen uppfattning om saken, och i det hänseendet kan jag upplysa att, enligt hvad jag inhemtat, från början af föregående år icke mindre än 20 fångar, som blifvit dömda till straffarbete under mer än 2 år, inkommit till Kongl. Maj:t med begäran att få undergå hela den ådömda strafftiden, som kunnat uppgå ända till 3 à 4 år, ensamt i cellfängelse. Detta bevisar åtminstone, att fångarne sjelfva icke betrakta cellfängelsestraffet så grymt och svårt, som reservanten i lagutskottet förmenat det vara, och det är alldeles säkert, att af brottslingarne de bättre naturerna föredraga cellfängelset framför gemensamhetsfängelset, samt att det endast äro de mera moraliskt förderfvade, som tycka gemensamhetsfängelset vara bättre. Då reservanten såsom skäl för sin åsigt att cellfängelset skulle vara svårare än gemensamhetsfängelset anför, att cellstraffet användes till disciplinstraff vid brott mot ordningen i fängelserna, så föreställer jag mig, att han hufvudsakligen tänkt på cell i mörkt rum, hvilket straff ju användes såsom disciplinstraff, men icke på vanligt insättande i cell, som jag icke tror användes såsom disciplinstraff, utan endast då oordningar förekommit inom fängelset, hvarvid man insätter i cell de fångar, som behöfva öfvervakas, och derigenom för en tid skiljer dem från öfriga fångar för att förekomma vidare oordningar. Och då reservanten säger, att han i den kongl. propositionen icke funnit några skäl anförda för en så betydlig skärpning i straffet, så har han deri så till vida rätt, som i den kongl. propositionen icke blifvit aftryckta de skäl, som till förmån för den nu föreslagna lagförändringen anförts i fångvårdsstyrelsens utlåtande af den 24 april 1889; men om man noggrant genomläser detta utförliga och sakrika utlåtande, skall man vara blind, om man icke finner tillräckligt talande skäl anförda för lagförändringen. Just därför har också lagutskottet såsom en bilaga till betänkandet låtit aftrycka detta utlåtande, och då jag är öfvertygad att kammarens ledamöter tagit del deraf, skall jag icke tillåta mig att ens anføra hufvudpunkterna af detsamma.

Reservanten fortsätter: »Man kan till fullo erkänna cellstraffets välgörande verkningar i början af fängelsetiden till uppmjukande af brottslingens sinne och till framkallande af hans ånger. Men att onödigtvis förlänga detsamma utöfver den härför erforderliga tiden, i afseende på hvilken vår nu-

varande lagstiftning torde funnit det rätta, synes snarare motverka än befrämja detta syftemål samt dessutom i många fall innebära en obehöflig grymhet. När Riksdagen 1880 skref om utsträckning af ensamhetsfängelset, hade våra gemensamhetsfängelser ännu ej erhållit den utveckling, som sedermera egt rum och hvarigenom fången hålles till arbete under absolut tystnad samt förvaras i cell både mellan arbetstiderna och under nätterna, hvadan skilnaden mellan båda straffarterna i väsentlig mån bortfallit.

Hvad som i denna del af reservationen är hufvudpunkten är naturligtvis att genom påståendet, att förhållandena nu skulle vara olika mot 1880, då Riksdagen ingick med skrivelse i ämnet till Kongl. Maj:t, motivera ett afslag från Riksdagens sida i samma fråga, der Riksdagen 1880 begärde att regeringen skulle taga initiativet. Men olyckan är att, enligt hvad jag tror mig veta, förhållandena nu äro alldeles desamma som 1880 eller åtminstone strax efter 1880, ty redan då funnos dessa af motionären omnämnda nattceller i gemensamhetsfängelserna, och der de saknades, eller i Karlskrona, inrättades de redan år 1881; och hvad beträffar talet om fångarnes hållande till absolut tystnad, har reservanten i dag redan delvis erkänt origtigheten af påståendet, att sådan kan ega rum. Litet hvar förstår, att under nu varande förhållanden det i följd af otillräcklig bevakning är alldeles omöjligt att hålla fångarne till absolut tystnad. Jag kan såsom illustration till hvad jag nu sagt anföra, att vid gemensamhetsfängelset å Långholmen finnas 23 större arbetssalar, der fångarne arbeta under bevakning af 15 personer. Kunde emellertid krafvet på absolut tystnad genomföras, tror jag att detta blefve långt ifrån lyckligt. Det skulle blott tvinga fångarne att införa ett teckenspråk sins emellan, så mycket farligare som det i allmänhet icke begreps af fångbevakningen.

Reservanten slutar med att säga: »Då likväl ett dylikt motiv i en så viktig fråga ej synes böra vara bestämmande, och då i öfrigt ej tillräckliga skäl för den ifrågasatta, enligt min åsigt rent af våldsamma förändringen blifvit anförda, får jag, äfven om behovet af jemkningar i nu gällande bestämmelser af mig skulle kunna erkännas, tillstyrka afslag å den kongl. propositionen.

Detta måste jag så mycket hellre göra, som en så genomgripande reform i fängelseväsendet ej synes böra definitivt genomföras, då frågan om det s. k. progressiva fängelsesystemets införande, som i flere andra länder redan blifvit löst, äfven hos oss snart torde komma på dagordningen och cellstraffets relativa längd i sammanhang med densamma synes böra ordnas».

I inledning häraf, mine herrar, ber jag att få återkalla i kammarens minne, att Riksdagen 1873 ingick till Kongl. Maj:t med skrivelse om åtgärder för införande i vårt land af det s. k. progressiva fängelsesystemet, men att Kongl. Maj:t i statsrådet den 26 mars 1886 lmnade den af Riksdagen gjorda hemställan utan afseende.

Jag anser att frågan härigenom blifvit åtminstone tills vidare afgjord och undanskjuten, och att den således icke kan anses stå på dagord-

*Om lag ang.
straffarbets
och fängelse-
straffs verk-
ställande i
enrum.
(Forts.)*

Om lag ang.
straffarbetes
och fängelse-
straffs verk-
ställande i
enrum.
(Forts.)

ningen, dit jag icke heller tror att den snart kommer, synnerligast som intresset för detta system i de stora kulturländerna på senare tider betydligt svalnat.

Sedan jag nu bemött herr Mankells reservation och såsom jag hoppas till alla delar gendrifvit densamma, skulle jag kunna återropa en verklig auktoritet på fängelseväsendets område. Jag har hört, att han redan blifvit nämnd under diskussionen i Första Kammaren. Jag afser direktören för Bodsfængslet i Kristiania Richard Petersen. Han är troligen en af de personer, som i de nordiska länderna har den största erfarenheten att i förevarande afseende återropa. Han har i 30 år varit direktör för nämnda »Bodsfængsel» eller cellfängelse, som har icke mindre än 250 celler. Han har deltagit i många penitentiärkongresser och skaffat sig ett aktadt namn på fängelsevårdens område. Jag är säker på, att, om rikets fängelsedirektörer skulle sättas i tillfälle att yttra sig i frågan, de skulle bestyrka den erfarenhet, Petersen återopat. Jag har erhållit del af ett bref, som han för något år sedan aflät till chefen för fängsvårdsstyrelsen, deri han förklarar, att hans långa erfarenhet visar, att fångar, som i Kristiania undergått cellfängelse i så lång tid som 3 à 4 år, när de slutat sin strafftids och åter blifvit fria, icke i något afseende, hvarken i fysiskt eller i andligt hänseende, blifvit förslappade.

På grund af hvad jag nu haft äran anföra, och då erfarenheten från andra länder i Europa visar, att cellstraffet kan undergå i vida längre tid än den nu föreslagna eller tre år, t. ex. i Belgien 10 år, i vårt grannland Norge 4 år och i Danmark 3 à 3½ år o. s. v., och då erfarenheten från dessa länder gifver vid handen, att systemet der befunnits fullt tillfredsställande, samt jag är öfvertygad derom att, om lagförslaget antages, kontrollen öfver tillämpningen af straffet från vederbörande fängelsedirektörers och läkares sida kommer att blifva ännu mera skärpt och noggrann än den redan är, och då för mig inga giltiga skäl hitills förebragts, som böra föranleda afslag å den kongl. propositionen och frånträdande af de åsigter, som 1880 års Riksdag uttalat i ämnet, kommer jag att biträda den kongl. propositionen och rösta för bifall till lagutskottets förevarande betänkande.

Herrar *Östberg* och *Petersson* i Hamra instämde häruti.

Herr Beckman: Herr talman, mine herrar! I likhet med den ärade reservanten inom utskottet är jag också öfvertygad, att det knappast finnes något lagstiftningsområde, der man bör mera ängsligt vakta sig för hvad han kallat »barbarisk stränghet» än just på detta. Dessa, som genom konflikt med samhällsordningen stält sig utanför det värn, denna samhällsordning eljest skänker åt den personliga friheten, de böra ovilkorligen hos lagstiftarne kunna förvänta en alldeles särskild hänsyn.

Frihetsstraffet har ju två syften: det ena att vara ett *straff* och verka afskräckande, det andra att vara en uppfostran och verka för-

bättrande. Jag vill då genast utsäga, att jag, i hvad jag nu ämnar yttra, icke kommer att i väsentlig mån fästa mig vid den betydelse, som samhället tillerkänner straffet i det förra afseendet. Ty långt viktigare än fångens bestraffande är fångens förbättrande.

Om lag ang. straffarbets och fängelsestraffs verkställande i enrum.

Alla måste vi väl vara ense derom, att gemensamhetsfängelserna äro en skola för brott och laster. De utgöra, för att i korthet uttrycka min mening, liksom en koncentrerad form af allt ondt. Allt det moraliska elände, som på skilda håll möter oss ute i världen, samlas på en punkt i dessa fängelser.

(Forts.)

Nu frågas: kan det vara rätt att beröfva människor deras personliga frihet och sedan tvinga dem in i en krets, der de ovilkorligen genom det inflytande kamratskapet utöfvar — dragas nedåt? Nödtvång kan medföra, att samhället *måste* i vissa fall göra det; men när det utan skada kan undvikas, är det icke då också en pligt att undvika det?

Det är sant, som reservanten sade, att förhållandena i vissa af våra gemensamhetsfängelser, i dem der man har nattceller, äro jemförelsevis drägliga, men jag säger också endast *jemförelsevis*; ty det är så många gånger styrkt af erfarenheten att det icke kan förnekas, att äfven i dem brottslingar, hvilka i cellerna ångrat sitt föregående lif, genom detta, så att säga, andliga sammankedjande med förbrytare, för hvilka brottet synes vara en heder och något förtjenstfullt, bragts att frångå sina goda föresatser. Härom kan man lätt öfvertyga sig, om man har tillfälle att personligen lära känna några af dessa olyckliga, som samhället nödgats beröfva friheten och instänga i gemensamhetsfängelser. Jag har under de sista dagarne besökt centralfängelset här i Stockholm. Jag har samtalat med fångarne, och, märkligt att säga, äfven bland äldre brottslingar, bland dem som förut upprepade gånger undergått straff både i cell och gemensamhetsfängelse, finnas icke få, som bönfälla att blifva förskonade från att å nyo kastas in i gemensamhetsfängelset. De bedja om förskoning under uttrycklig förklaring, att de tvifla på sig sjelfva, de tro sig icke ega nog karaktersstyrka för att motstå det oerhörda tryck, som utöfvas på dem i dylikt fängelse.

Men, invänder man, gemensamhetsfängelserna skulle kunna anordnas så, att de i viss mån finge karakteren af afsöndringsfängelser, d. v. s. cellfängelser. Man har sagt, att ett sätt vore att införa »tystnadssystemet», Auburn's-systemet. Men, mine herrar, detta system har pröfvats och befunnits dels i och för sig olämpligt, dels omöjligt att upprätthålla. Olämpligt därför att, såsom en på detta område framstående fackman utvecklat, det är onaturligt att hindra människor, som dagligen arbeta tillsammans, att på naturligt sätt genom ordet meddela sig med hvarandra. Ja, detta är omenskligt och en grymhet. Det kännes såsom en dag för dag återkommande, aggande grymhet. Derfor tror jag också, att i de flesta fängelser, ej blott här utan i utlandet, numera tillåtes fångarne att meddela sig med hvarandra under arbetet, blott det icke sker med hög röst, så att sorl uppstår.

Om lag ang.
straffarbets-
och fängelse-
straffs verk-
ställande i
enrum.

(Forts.)

Men, sade jag, detta system låter sig ej genomföra. Talaren på göteborgsbänken har redan påpekat, huru ett försök dermed skulle komma att gå, och praktiken visar huru det gått. Det lär exempelvis hänt i ett af våra fängelser, der man ålade tystnad under arbetet, att fångarne kommit öfver en bok, der Morse's telegrafiska system stod uppptecknad. Inom kort visste fångarne att begagna sig af ett helt system af knackningar till meddelanden, som fångvaktarne icke kunde förstå. Vore det blott så lyckligt, att slika meddelanden varit egnade att förbättra fångarne eller åtminstone till större delen vore till någon nytta genom ett kamratskap, som förberedde fången till att åter träda ut i lifvet och återtaga ett hederligt yrke, skulle man kunna säga, att meddelande af ett eller annat slag vore till någon nytta. Men erfarenheten har visat att det är tvärt om.

Nej, den *sämsta* skola för återinträde i lifvet är uppfostran af kamrater i gemensamhetsfängelse. En erfaren fångvårdsman har också yttrat, att han hellre ville släppa ut brottslingen i människovimlet midt på torget, ty då hade han åtminstone möjlighet att få se äfven goda menniskor. Det kan väl gifvas undantag, men i regeln finnes icke bland gröfre brottslingar personer, som genom sitt kamratskap uppfostra medmenniskor till något bättre.

För öfrigt tror jag, att fruktan för cellstraffet i en stor grad beror på missuppfattning af hvad som numera menas med afsöndring. På det sätt, som cellstraffet till en tid användts, då man ansåg att denna afsöndring skulle innebära dels absolut tystnad, dels förbud att mottaga besök eller meddelanden från den yttre världen, vet jag för visso, att en längre tid af sådant straff kunde verka i hög grad skadligt. Men meningen är ju att, om nu ett längre cellstraff införes, fångarnes afsöndring skall brytas genom besök och genom meddelanden med sådana personer utom fängelset, som kunna dertill anses lämpliga. Fångarne skulle — såsom uttryckligen erinras i fångvårdsstyrelsens utlåtande — uppfostras genom särskilda skolor, hvilka skulle inrättas i en del af länsfängelserna och der fångarne skulle få inhemta så väl bokliga som yrkeskunskaper.

Meningen är således att gifva cellstraffet, om det utsträcker, en helt annan karakter. Förhållandet är alldeles icke, såsom reservanten på stockholmsbänken anser, att det skall blifva »beqvämligare» för fångvården att ordna saken på det sättet. Tvärt om, kommer fångvården att fordra en mycket större individualisering än förr. Likasom det nu i fråga om en reformerad uppfostran gäller att mera taga hand om hvarje särskildt barn, så måste äfven fångvården mer än förr taga hand om hvarje särskild fånge såsom individ. Häri ligger väl just den nya tanke, som genom en utsträckning af cellstraffet skulle införas i fångvården.

Den omständighet, som jag nyss påpekade, eller att icke så få fångar, stundom bokstafligen med tårar, begära att få slippa komma in i gemensamhetsfängelset, bevisar åtminstone *en* sak, som jag tror att hvarken reservanten eller någon annan skall vilja bestrida, nemligen att

tillfälle ovilkorligen bör beredas för dem, som *sjelfva sådant begära*, att få slippa undan gemensamhetsfängelset och i stället få aftjena hela sitt straff i cell. Denna omständighet bevisar deremot icke, det erkänner jag villigt, att detta straff bör utsträckas äfven till de andra fångarne. Men lämpligheten deraf finner jag vara ådagalagd just genom det skyddande och uppfostrande inflytande, som jag sökt visa att ett rätt användt cellsystem utöfvar.

*Om lag ang.
straffarbetes
och fängelse-
straffs verk-
ställande i
enrum.*

(Forts.)

Men, säger man, utsträckning i celltiden innebär en skärpning af straffet. Ja, från juridisk synpunkt är det utan tvifvel i viss mån en skärpning. Men detta, fortsätter man, är skäl nog att icke vidare utsträcka detta system. Häremot vill jag erinra om ett yttrande af den man, som i Belgien reformerat fängelseväsendet, nemligen Ducpetiaux. Han är sjelf kännare, ty han satt sjelf såsom politisk fånge en tid i gemensamhetsfängelse. »Gemensamheten», sade han, »gör fängelset lättare för den sämsta klassen af förbrytare, men svårare för de mindre förderfvade». Att skicka ut dessa mindre förderfvade i gemensamhetsfängelset, blir sålunda från moralisk synpunkt sedt en skärpning af straffet för *dem*. Detta må man väl lägga i vågskålen vid talet om obilligheten att icke särskilja dessa olika klasser, de som sjelfva önska och de som icke önska att aftjena straffet i cell; ty det möter onekligen stora praktiska svårigheter att ordna så, att endast de, som begära det, skulle få sitta i cell, de andra gå till gemensamhetsfängelset. Men denna svårighet är dock icke — jag ber att få betona detta — för mig hufvudskälet, detta är min öfvertygelse, att cellstraffet alltid är för fångarne nyttigast.

Nu invänder man emellertid att äfven med de förutsättningar jag angifvit — sålunda å ena sidan utan absolut tystnad och utan de stränga förhållningsorder i öfrigt, som förut användts, och å andra sidan skolor och ett mera omväxlande yrkesarbete — sjelfva vistelsen i cellen under en längre tid är likväl i och för sig sjelf ur sanitär synpunkt skadlig för fången; den skulle medföra svåra fysiska och psykiska svaghetstillstånd. Så vidt jag lyckats utröna, är det två skeden i cellfångarnes fängelsetid, då faran är stor både för deras förstånd och deras kroppsliga helsa. Främst gäller detta den allra första tiden i cellen — detta finner man redan af fängvårdsstyrelsens berättelser; derom har jag ytterligare förvissat mig genom förfrågan hos läkare, som ega att öfvervaka fångarnes helsotillstånd. Denna tid är farlig, ty då försiggår ofta ej blott en kroppslig, utan ock andlig kris inom fången, hos hvilken samvetets röst då gör sig gällande. Men denna del af celltiden har dock ingen yrkat på att borttaga; med fullt skäl anses den vara en oundgänglig beredelse för att, såsom reservanten uttryckt det, »uppmjuka brottslingens sinne».

Sedan kommer en annan farlig period mycket längre fram i tiden. Då kan det verka förlöande att längre hålla fången i cell. När denna tidpunkt inträffar, är mycket svårt att afgöra. För att få svar härpå måste man vända sig till den erfarenhet, som vunnits i andra länder. Och den utvisar, så vidt jag kan bedöma saken, att denna period all-

Om lag ang. straffarbetes och fängelsestraffs verkställande i enrum. (Forts.)

deles icke inträder så tidigt som efter tre års förlopp — naturligtvis, jag upprepar det, under förutsättning af en förändrad anordning af cellstraffet.

Alltid ligger det en fara i att vara beröfvad sin frihet. Det är alltid onaturligt och måste verka i högsta grad hämmande. Men frågan är hvilket som är bäst för en sådan olycklig, att hafva sitt arbete i sitt särskilda rum, der han icke utsättes för det dåliga inflytandet från gemensamhetsfängelset, eller att tvingas in i dess pestluft;

Den af den ärade vice ordföranden i lagutskottet framställda anmärkningen är, så vidt jag kunnat finna, redan besvarad af herr justitieministern; jag vill därför icke uppehålla mig vid densamma.

Ännu en sak. Det är — och detta må icke här förbises — icke endast inom fängelsets murar, som kamraters tyranni mot medfängen i gemensamhetsfängelset utöfvas. Jag kallar det tyranni, ty jag känner upprörande exempel på huru fångar behandlats därför, att de af ett eller annat skäl ej velat deltaga i hvad kamraterna ansett tillständigt. Det är mycket vanligt, att ett slags ledare uppstå inom de olika arbetslagen, och enligt de upplysningar jag erhållit, äro dessa ledare icke de fångar, som uppföra sig väl, utan de som hafva en från brottslingars synpunkt vacker meritlista. Lika som det der ute i det fria lifvet anses förtjenstfullt att vara dugtig i sitt arbete och kunnig i sitt yrke, så anses det inom fängelsets murar att den, som begått hvad man kallar ett dugtigt brott, är mest lämplig att såsom ledare angifva tonen. Det inflytande, som af detta förbund utöfvas, inskränker sig icke endast till den tid, under hvilken fången stannar inom fängelsets murar. Det sträcker sin hand ut efter honom och griper honom, när han återgifvits åt — friheten. Han *är* icke fri. Jag vet, att det icke händer endast i sällsporda undantagsfall att personer, hvilka efter uttjenadt straff på fullaste allvar sökt återgå till ett hederligt lif och blifva nyttiga medborgare, genom inflytande antingen af kamrater bland den umgängeskrets, som fängelset skapat åt dem, bragts bort från allt hvad heder och rättfärdighet kräfver.

Denna förlängning af cellstraffet innebär således icke en sådan hårdhet, som man här velat låta påskina. I undantagsfall, då det ej kan tålas, må läkaren afgöra, huru fången skall behandlas. Jag upprepar ännu en gång att det icke är min mening, att en sådan fånge skall fortfarande hållas afstängd från hela menskligheten, utan att det bör beredas honom sällskap, antingen såsom redan nu sker af medfänge, som anses dertill lämplig, eller ock på något annat sätt.

Då jag under dessa förutsättningar är lifligt öfvertygad om att den nu föreslagna utsträckning af cellstraffet, långt ifrån att innebära någon hårdhet, i stället är ett skydd för fången och gör det möjligt för samhället att återvinna honom såsom en redbar och aktad medborgare, skall jag, herr talman, anhålla att få yrka bifall till lagutskottets förslag.

Med herr Beckman förenade sig herrar *Henricson, Rosengren, Zotterman, Ericsson* i Norrby, *Larsson* i Mörtlösa, *Anderson* i Him-

melsby, Svensson i Rydaholm, Peterson i Boestad, Aulin, Olsson i Åttersta, Alexanderson, Falk, Köhlberg, Holmgren, Eliasson i Skuttungeby, Boëthius, Larsson från Upsala, Bladh, Romberg, Truedsson, Williamson, Ekman, Forsell, Anderson i Hasselbol, Odell, Thermænius, Hansson i Solberga, Göransson och Waldenström.

Om lag ang. straffarbets och fängelsestraffs verkställande i enrum.

(Forts.)

Herr Lilienberg. Herr talman! Efter de många instämmanden, som hördes efter den siste talarens anförande, är det kanske icke mycket värdt att vidare orda i denna sak, men jag måste dock med några ord bemöta, hvad de föregående talarne hafva anført.

Herr justitieministern lade mycken vikt vid de ekonomiska förhållandena och menade att, om förslaget blefve antaget, betydliga besparingar skulle derigenom uppstå för statsverket. Men jag hemställer, om det kan vara lämpligt att söka åstadkomma besparingar på dessa brottslingars bekostnad. Det första vi böra se på är väl, om lagen såsom sådan är lämplig eller icke, och sedan blir det ekonomiska resultatet mera en bisak.

Vidare yttrade han, på tal om den ändring, som skedde 1873 i fråga om sådana personer, som blifvit dömda till straffarbete på viss längre tid, och hvarigenom bestämdes att de skulle hållas i enrum en sjettedel af den ådömda strafftiden, dock högst 12 månader, att anledningen till att man icke tog längre tid än högst 12 månader skulle vara, att det då saknades tillräckligt utrymme i fängelserna. Jag har noga studerat de förhandlingar, som här föregingo antagandet af 1873 års förordning, men har icke kunnat finna, att något sådant då anfördes; utan det som anfördes som skäl för tillämpning af cellstraffet äfven för dem, som voro dömda till straffarbete på längre tid än 2 år, var, att man ansåge lämpligt, att fångens sinne under första tiden, han vore i straffarbetet, skulle uppmjukas och den brottsliga viljan så vidt som möjligt böjas till ett bättre.

Här har anförts af somliga talare, att det föreliggande förslaget icke skulle innebära någon skärpning i bestraffningen, emedan afdrag vore medgifvet för den tid, som fången skulle hållas i cell. Men jag hemställer, om det dock icke måste anses som en skärpning. Om man tänker sig en person, som är dömd till straffarbete i 4 år och 6 månader, skall han efter nuvarande lag tillbringa 9 månader i cell och 3 år och 7 $\frac{1}{2}$ månader i gemensamhetsfängelse. Men om det framlagda förslaget blefve lag, så skulle han i stället få undergå 3 års straffarbete i cell och 6 månader i gemensamhetsfängelse. Detta synes mig vara en skärpning, och det är just denna skärpning, som jag icke anser motiverad.

Det har blifvit åberopadt, att somliga fångar sjelfva be att få sitta i cell strafftiden ut, äfven om den är längre än 2 år. Ja, det är sant. Men man har icke åberopat, hvad som är lika sant, att det flera gånger händt, att personer begått nya brott, för att strafftiden skulle blifva längre än 2 år, så att de skulle komma i gemensamhetsfängelse, hvilket de önskade. Detta är ett förhållande, som upprepats flera gånger här

Om lag ang. i Stockholm. För öfrigt är det icke omöjligt att lagstifta så, som man gjort och gör på ett och annat ställe utomlands, att det får bero på fängens sjelf att begära att få sitta i cell längre tid än den, som är i lag högst medgifven.

och fängelse-
straffs verk-
ställande i
enrum.

(Forts.)

Statsrådet och chefen för justitiedepartementet nämde, att det var en oriktig uppgift af mig, då jag sade, att det var fängvårdsstyrelsen, som kommit in och begärt, att Kongl. Maj:t skulle beakta frågan om det vilkorliga frigifvandet, och att det i stället var generaldirektören eller chefen för fängvårdsstyrelsen. Det må vara så. Det vill jag icke bestrida, men i sak blir det ungefär detsamma.

Jag vill till slut endast säga, att om det är tvifvelaktigt, huru vida det är lämpligt att utsträcka cellstraffet så långt som här är föreslaget, och om man icke är på det klara dermed, det synes mig bäst, att lagen får vara som den är, så att man sedan kan komma fram med ett förslag med bättre motivering än detta. Jag vidhåller därför, herr talman, mitt yrkande om afslag.

Herr grefve Hamilton: Det motstånd, som detta lagförslag mött så väl inom som utom Riksdagen, är i sjelfva verket icke synnerligen förvånande. Det gäller ju en viktig och genomgripande förändring i vårt straffsystem och fängvårdsväsende, om hvars ändamålsenlighet meningarne fordom varit mycket delade äfven bland de sakkunnige.

Riksdagen uttalade sig visserligen redan år 1880 bestämdt och utan meningsskiljaktighet för denna reform. — Jag begagnar tillfället att konstatera, hvad redan den ärade representanten från Göteborg framhållit, att det är ett fullständigt misstag, då man här vill låta påskina, att efter år 1880 någon förändring genomförts i fängvårdsväsendet, som skulle minska betydelsen af Riksdagens uttalande.

Nattcellerna, om hvilka min ärade vän, reservanten på stockholmsbänken, talar i sin reservation, inrättades vid Nya Varfvet år 1875, vid Malmö 1876, vid Långholmen 1878, och fullbordades vid Karlskrona år 1881. Och hvad tystnadssystemet beträffar, så har det visst icke införts efter år 1880, det var tvärt om redan då utdömdt. — Men ehuru Riksdagen redan år 1880 uttalat sig för denna utsträckning af cellstraffet, hvarigenom Riksdagen faktiskt kan sägas hafva frångått sin år 1873 framställda begäran om det progressiva straffsystemets införande, ansåg Riksdagen likväl med hänsyn till reformens vigt, att den icke borde genomföras annat än efter en grundlig och genomgående utredning. En sådan utredning har nu verkstälts, i det alla sakkunniga myndigheter fått yttra sig öfver Riksdagens skrifvelse. Men att denna för frågans rätta bedömande så viktiga utredning åtminstone delvis kommit till Riksdagens kännedom, därför stå vi i tacksamhetsskuld endast och allenast hos Riksdagens lagutskott. Den motivering åter, hvarmed detta lagförslag försetts i justitiedepartementet, är så knapphändig och så litet belysande frågans verkliga innebörd, att det icke är synnerligen förvånande, om mången, som icke haft tillfälle att sätta sig närmare in i ämnet, och som stödt sina åsigtter på den uppfattning, som var rådande

bland de rättslärde för 15 à 20 år sedan, ställer sig tveksam vis à vis förändringen.

I statsrådsprotokollet har framhållits, att det här skulle vara fråga om en *straffskärpning*, ett yttrande som sedan här genljudit i åtskilliga talares anföranden. Ja, så vidt jag kunnat finna, är detta den enda synpunkt, som gjort sig gällande vid frågans föredragning inför Kongl. Maj:t. Men detta sätt att framställa saken är dock mycket ensidigt och därför vilseledande. Cellstraffet är visserligen så till vida en straffskärpning att dermed åsyftas att göra frihetsstraffet mera intensivt och effektivt. Den brottslige får genast vid sitt första inträdande i fängelset känna allvaret af det mot honom begagnade strafftvånget i hela dess förkrossande kraft, i syfte att han må derigenom bringas till besinning och ånger. Men, ehuru man vet, att cellstraffet under första tiden är ett synnerligen strängt straff, är man öfver allt ense om, att straffarbetet bör under den första tiden alltid ske i enrum. Det lär väl ock kunna ifrågasättas, om det icke för tillfällighetsförbrytaren oftast ter sig som en välsignelse, då han nedtyngd af skammen öfver brottets upptäckande och den offentliga rättegången får dölja sin vanära i cellen i stället för att genast kastas in bland den råa hopen i gemensamhetsfängelset.

Härmed må emellertid förhålla sig hur som helst. Någon meningskiljaktighet i denna punkt föreligger ju icke.

Deremot är det alldeles otvifvelaktigt vilseledande att blott och bart tala om straffskärpning, då det endast gäller utsträckning af cellstraffet. Det är konstateradt redan genom de enquêter, som år 1831 af Beaumont och Tocqueville verkställdes i Filadelfias straffängelser — hvad som ock har framhållits af flere talare — att det är blott under det första året, som cellstraffet kännes så särskildt tungt. Det är då, som fången skarpast känner kontrasten mellan sitt föregående lif och det tillstånd, i hvilket han befinner sig, det är då så väl kroppen som själen måste undergå en våldsamt förändring. Sedan vänjer sig fången under lämpliga sysselsättningar vid straffet och bär det så lätt, som man öfver hufvud kan bära ett frihetsstraff.

Utsträckning af cellstraffet har visserligen äfven till mål att göra straffet effektivare. Men det är den andra sidan af statens straffande verksamhet, som här kommer i betraktande, sträfvet att hjälpa den botfärdige brottslingen i det förbättringsarbete, till hvilket hans egen ånger skall lägga första grunden, och framför allt har man dervid i sigte att främja en bland den moderna fängvårdens viktigaste och svåraste uppgifter, eller att skydda den botfärdige fången från gemensamhetsfängelsets smittande inverkan och skadliga följder. Våra gemensamhetsängelser äro nu visserligen icke hvad de fordom varit. De ha förbättrats i hög grad. Men det ser ut, som om man här stode inför en olöslig uppgift. Man kan nemligen icke jäfva, hvad en framstående utländsk författare på detta område yttrat, att trots alla förbättringar gemensamhetsfängelserna fortfarande äro anstalter, der den brottslige straffas för sitt brott genom att på statens bekostnad utbildas till ytterligare brottslighet.

En ärad kamrat på stockholmsbänken har redan Erinrat om det

*Om lag ang.
straffarbetes
och fängelse-
straffs verk-
ställande i
enrum.*

(Forts.)

Om lag ang. straffarbetes och fängelsestraffs verkställande i enrum.

(Forts.)

förfärliga förtryck, som råder i dessa skolor för laster och elände. Han har äfven framhållit, att deras olycksbringande följder sträcka sig utom fängelserna. Jag skall be att få särskildt betona den sidan af saken, därför att det är just den svårigheten af gemensamhetsfängelserna, som är nästan omöjlig att afhjelpa.

Detta framgår af alla enquêter rörande recidivister. Då man frågat, hvarför de återfallit i brott, har svaret allt för ofta blifvit, att det varit en f. d. fängelsekamrats lockelser eller hot, som förmått dem dertill. Man kan knappast fatta allt det förskräckliga som detta innebär, om man icke känner till några särskilda fall. Jag känner till åtskilliga sådana fall i vårt land, och jag skall be att få omnämna ett par, som äro ganska upplysande.

En ung man vid ett af våra värfvade regementen, af otadlig vandel, men af ett uppbrusande sinnelag, tilldelade en kamrat ett knifstyng, som blef ögonblickligen dödande. Sedan han efter många år fått nåd från det honom ådömda fängelsestraffet, dolde han sig i en småstad, der han först blef arbetare i ett yrke, sedan mästare och en aktad borgare i staden, gifte sig och fick familj. Då inträffade det en qväll, att en främmande karl bad att få tala med honom. Han gick ut och igenkände till sin förskräckelse en af sina gamla kamrater från Långholmen. Denne lyckönskade honom till hans ställning och sade till honom: »Du får nu hjälpa en gammal kamrat. Jag har här i staden kommit öfver ett dyrbart guldur. Jag törs icke innehafva det, utan du får köpa det af mig.» Då han nu vägrade, fortsatte mannen: »Jaså, du vägrar att hjälpa en kamrat; men då skall också hela staden i morgon få veta, hvem den aktade borgaren är.» Den olycklige, som visste, hvad det gälde att blifva känd såsom en f. d. strafffånge, tog klockan. Mannen fortsatte derpå: »Jag ämnar nu i qväll begå inbrott här i staden. Jag vill icke begära, att du skall hjälpa mig, men du måste följa med och hålla vakt.» Den olycklige stretade mot; men svag, som han var, och rädd att förlora den ställning, som han genom så många års arbete förskaffat sig, gick han med. Under det han nu stod på vakt full af förtviflan, nalkades 2 poliskonstaplar. Gripnen af en panisk förskräckelse började han besinningslöst springa och kastade dervid det stulna uret från sig. Härigenom väckte han polisens uppmärksamhet och blef gripnen. Så blef den mannen åter en strafffånge.

Det andra fallet är kanske ännu mera belysande. En man begick vid unga år af lättsinne ett brott, som förde honom till ett af våra gemensamhetsfängelser. Han kom ut, men föll snart åter i brott, dertill förledd af f. d. kamrater, och detta upprepades sedan under hela hans lif, tills han grånat i fängelset. Då fick han nåd, och välvilliga menniskor togo honom om hand. En yrkesidkare i en stad i södra Sverige gaf honom plats, der ingen visste hvem han var. Han ändrade sitt namn och uppförde sig så oklanderligt, att han fick förtroendet att hafva kassan om hand och utbetala aflöningarna till arbetarne.

Då hände det en lördag, då han var sysselsatt med dessa utbetalningar, att en ny arbetare, i det samma han tog emot aflöningen,

lutade sig fram mot honom och hviskade: »God dag» och så nämnde det namn, som kassören burit, då han var i fängelset. Denne såg upp och igenkände åter en af sina kamrater från fängelset. Han fortsatte förrättningen till slut, räknade upp kassan, lade in den i pulpeten, tog nyckeln och lade den i ett bref till principalen, i hvilket han skref: »Min ställning är ohållbar. En af mina kamrater har igenkänt mig. Jag går.» Så begaf han sig till närmaste stad, gick in i första hus, han kom till, gick in i tamburen, tog en öfverrock, gick med den till polisen och anmälde sig för stöld, samt tillkännagaf, att han var en benådad lifstidsfånge. Han flydde till fängelset undan det samhälle, der han tyckte sig icke kunna undgå detta olyckliga öde, som under hela hans lif förföljt honom. Vålvilliga menniskor hjälpte honom äfven nu. Domstolen förklarade, att han varit vid en sådan sinnesförfattning, att han icke kunnat bedöma effekten af sin gerning. Han fick åter en plats, men det dröjde icke mer än ett år, förrän alldeles samma historia åter upprepades. Han sitter i detta ögonblick på Långholmen.

Om lag ang. straffarbetes och fängelsestraffs verkställande i enrum.

(Forts.)

Mine herrar! När man talar om att man icke vill förlänga cellstraffet, bör man komma i håg hvad det gäller. Det gäller ett val mellan ensamhetsfängelse och gemensamhetsfängelse. Det är därför alldeles origtigt att vid frågan om utsträckning af cellstraffet endast betona, att det skulle vara fråga om en straffskärpning. Det är tvärt om en fördel, ett skydd, som man bereder den botfärdige brottslingen, ett skydd, som man så mycket hellre kan bereda honom, som hans fördel der öfverensstämmer med samhällets. Derfor skola herrarne också finna, att de nyaste lagarne i ämnet icke medgifva något afdrag i strafftiden, därför att man aftjenar en del af straffet uti cell. I stället hafva dessa lagar, t. ex. Hollands och Tysklands, infört den bestämmelsen, att en fånge, sedan han den reglementerade tiden sttit i cell, fortfarande får sitta i cell, *om han så önskar*.

Min ärade vän, reservanten på stockholmsbanken, citerade detta såsom ett bevis derpå, att man i utlandet kommit till insigt om, att cellstraffet icke passade för alla lynnen och att någon för alla bestämd tid icke borde fixeras i lagen. Men, mine herrar, i hvilka lagar är det som denna bestämmelse införts? Jo, i Tysklands med cellstraff på 3 år, i Hollands med cellstraff i 5 år. Först *efter denna* tid är det således, som man får välja.

Det nu föreliggande förslaget har till syfte att från gemensamhetsfängelsernas olycksbringande inflytande undandraga hela det stora procental af fångar, hvilka icke äro dömda till högre straffarbete än 4 år. Det vore en vigtig, genomgripande, tidsenlig reform, om så kunde ske.

Man har nu sagt, att det icke skulle vara möjligt att hålla en menniska så länge i ensamhetsfängelse, utan att detta skulle inverka menligt både på hennes helsa, sinnestillstånd och viljekraft. Till stöd härför har man åberopat ett arbete af professor Hagströmer år 1875, i hvilket han skulle hafva uttalat en sådan åsigt. Men jag ber att få erinra derom, att professor Hagströmer inleder här åsyftade yttrande med att framhålla, att påståendet, att ett långvarigt cellstraff skulle

Om lag ang.
straffarbetes-
och fängelse-
straffs verk-
ställande i
enrum.

(Forts.)

medföra sinnesförvirring eller vara menligt för den kroppsliga helsan, visat sig fullständigt ogrundadt. Men deremot, fortsätter han, tror man sig hafva kommit till insigt derom, att ett längre cellstraff verkar förlamande på viljekraften, så att man icke genast kan skicka ut dem, som undergått det i samhället. Men oafsedt att professor Hagströmer, så vidt jag vet, icke yttrade detta på grund af egen praktisk erfarenhet, utan hemtat stöden för sin åsigt endast ur den samtida litteraturen, såsom akademiske lärare pläga, så befann man sig just då i den brytningstid, då motståndet mot det progressiva systemet började uppkomma. Det är just under den efterföljande tiden man kommit till insigt om att man med tidsenliga fängelser och tidsenlig fängvård verkligen kan utan skada hålla fångarne betydligt längre i enrum än man förut trott. Och jag ber att få fästa herrarnes uppmärksamhet derpå, att trots den häftiga strid, som rasat rörande cellsystemet, samtliga de länder, som en gång adopterat detsamma, hafva behållit det. I Pennsylvanien finnes det, trots alla anfall, kvar efter 100 år. Derifrån kom det till Baden och har sedan spridit sig vida. Det användes nu i Norge, i Holland, i Tyskland, i Italien, i Belgien. I Holland, hvilket land kanske för närvarande står främst på fängvårdens område, började man med kortare cellstraff än det vi nu hafva, men har sedermera successivt ökat det till fem år. I Belgien, som äfven på detta område intager ett mycket framstående rum, har man efter noggranna och mångåriga undersökningar slutat med att gå ända till 10 år. De kompetentaste auktoriteter derstädes hafva också samstämmande intygat, att med iakttagande af de försigtighetsmått, som iakttagas i moderna fängelser, en normal människa utgår äfven ur 10 års ensamhetsfängelse lika normal som hon var, när hon kom in. Naturligtvis är detta beroende på den omsorgsfulla behandling, som en cellfånge numera underkastas, en behandling, hvilken ingalunda, såsom en talare på stockholmsbänken påstod, befordrar någon »beqvämighet» för fängbevakningen.

Vårt land, mine herrar, har länge intagit ett erkänt framstående rum på fängvårdens område, och det har kommit oss de amplaste vitsord till del. Men det återstår icke dess mindre för oss mycket att göra. Under de senaste åren ha i utlandet flestades genomförts förändringar och framkommit tänkvärda förslag, som hos oss ännu icke tagits i allvarligt öfvervägande. Det är ett helt nytt straffsystem, som håller på att växa upp på grund af mångårig erfarenhet och noggrannare undersökningar än hittills. Bland annat må här erinras om det vilkorliga frigifvandet, varningsdomen, det vilkorliga domfällandet m. m. Men för alla dessa reformer förutsättes *ett* såsom nödvändigt, hvilket de utländske reformatörerna också alltid sätta som n:o 1 på sina program, och det är vidtagande af åtgärder, hvarigenom botfärdiga brottslingar skyddas för gemensamhetsfängelsernas smitta. Man söker ernå detta genom klassifikation af de brottslige, men erfarenheten har för länge sedan ådagalagt, att i följd af människonaturens skiljaktigheter och i följd af svårigheten att konstatera den brottsliges verkliga sinnes-

beskaffenhet det icke gifves mer än ett fullt verksamt sätt att klassificera, och detta är efter individer. Med andra ord: man har härigenom förts till en oeftergiflig fordran på cellstraffets utsträckande.

Jag ber att få yrka bifall till lagutskottets förslag.

Herrar *Collander* och *Peterson* i *Hasselstad* förklarade sig instämma häruti.

Herr *Palm*: Efter det utmärkta anförande, som vi nyss hört från stockholmsbänken, vore det endast litet att tillägga, men då jag icke vill tiga i denna fråga, skall jag bedja att få säga några ord.

Reservanten på stockholmsbänken har såsom bevis på cellstraffets skärpa anført, att det användes såsom disciplinstraff i fängelserna. Jag vill då erinra reservanten derom, att när cellstraff åläggas för brott mot ordningen inom fängelserna, så beröfvas fången all rätt att mottaga besök och beröfvas äfven rätten att arbeta, och det är dessa tvänne saker, som utgöra det egentliga straffet.

Reservanten säger vidare: »Man kan till fullo erkänna cellstraffets välgörande verkningar i början af fängelsetiden till uppmjukande af brottslingens sinne och till framkallande af hans ånger. Men att onödigtvis förlänga detsamma utöfver den härför erforderliga tiden, i afseende på hvilken vår nuvarande lagstiftning torde funnit det rätta, synes snarare motverka än befämja detta syftsmål samt dessutom i många fall innebära en obehöflig grymhet».

Jag vill deremot påpeka, att vår nuvarande lagstiftning fastställer tiden för straffets verkställande i enrum olika allt efter hela strafftidens längd, och att sålunda, om reservantens åsigt vore riktig, man skulle ha ansett, att för den ene en tid af 6 månader skulle vara tillräcklig att uppmjuka sinnet och uppväcka ånger, under det deremot för en annan det skulle behöfvas 12 månader dertill, allt i förhållande till den ådömda strafftiden, men detta är naturligtvis alldeles ohållbart. Dessutom, om nu äfven den i cell tillbragta tiden är tillräcklig att hos en fånge uppmjuka sinnet och uppväcka ånger, skall man då, just när detta skett, beröfva honom den dagliga ledningen af lärare och själsörjare och kasta ut honom i gemensamhetsfängelset med alla dess faror? Det är ju stridande mot allt, hvad sund pedagogik heter.

Reservanten säger slutligen: »Men väl kan man förstå, att cellfängelset, om hvars förlängande nu senast framställning ingått från fängvårdsstyrelsen, för fängvården kan innebära samma beqvämlighet som prygelstraffet, hvilket från samma håll så ifrigt försvarats». — Nej, herr reservant! Det är icke af beqvämlighetsskäl, som fängvårdsstyrelsen önskat att en fånge skall kunna få tillbringa 3 år i cell. Skälet är ett annat. När man sett en fånge genom den pedagogiska behandling, han under celltiden åtnjuter af förvaltningen för fängelset, börja komma på bättre väg, så är det hårdt att sedan, så snart han kommit ut med de andra i gemensamhetsfängelset, se alla dessa

*Om lag ang.
straffarbets-
och fängelse-
straffs verk-
ställande i
enrum.*

(Forts.)

Om lag ang.
straffarbetes
och fängelse-
straffs verk-
ställande i
enrum.
(Forts.)

bemödanden- totalt bortkastade. Detta är skälet, hvarför vi önska, att cellstraffet skall utsträckas.

Det är hårdt att gång på gång se fångar, som, så länge cellstraffet varade, gifvit de bästa förhoppningar och syntes vilja slå in på en bättre väg, sedan de kommit bland gemensamhetsfångarne inom några få månader blifva kanske fräckare än de voro innan de kommo in i fängelset.

Innan jag slutar, skall jag be att här få inför kammarens ledamöter återgifva hvad en fånge yttrade till mig i går:

»Jag har förut» berättade han »en gång varit i fängelse. Under den tid, jag då satt i cell, beslöt jag att söka blifva en annan människa, öfvergifva mitt brottsliga lif och börja ett nytt. Men så tog celltiden slut och jag kom ut bland gemensamhetsfångarne. Jag erfor då, att hvar och en, som försöker att lefva hederligt och rättfärdigt der, af de andre fångarne blir ansedd såsom misstänkt för att vara en spion åt fångvaktarne. Vi våga därför icke öppna munnen om det goda vi hafva i hjertat, ty då riskerar man att blifva misshandlad af kamraterna. Följden blef, att jag öfvergaf alla goda föresatser, och när jag kom ut ur fängelset, så var jag inom mig fullt besluten att fortsätta på brottets bana och endast hafva det till lefnadsmål att vara en förbrytare. Jag hade i fängelset gjort bekantskap med en annan fånge och vi hade uppgjort planer, huru vi tillsammans skulle begå brott. Vi reste först direkt till Norge, der vi stulo 5 hästar, med hvilka vi sedan foro till Sverige, der vi sålde dem. Så fortsatte vi med att stjäla hästar i Sverige och sälja dem i Norge. Nu sitter jag åter här på 3 år 6 månader, och här i cellen har jag åter beslutit att söka blifva en hederlig människa. Men får jag icke Kongl. Maj:ts nåd att få uttjena hela mitt straff i cellen, så är jag viss på, att jag kommer att lemna fängelset lika usel och lika brottslig, som jag var då jag kom hit».

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Wester: Här har redan anförts så kraftiga och uttömmande skäl för bifall till ifrågavarande lagförslag, att jag endast vill tillägga ett par skäl, som icke hittills blifvit andragna. Jag tillåter mig likwisst först göra en liten bemärkning.

Om omändringen af cellstraffet varit utsträckt så, att fyra års straffarbete fått aftjenas med tre års cellstraff, skulle, enligt de statistiska beräkningar vi hafva under de 10 sista åren, deraf följt, att i medeltal årligen 139 män och 31 qvinnor fått undergå cellstraff och sluppit gemensamhetsfängelse. 170 människor skulle sålunda då årligen blifvit räddade från gemensamhetsfängelsernas förderf och antagligen gått ut såsom bättre människor än som antagligen nu skett. Blott den omständigheten tyckes mig tala tillräckligt till förmån för cellstraffets utsträckning.

Den förste talaren har sagt, att fångvårdsstyrelsen tillstyrkt förslaget under vilkor att en revision af strafflagen företoges i syfte att få straffen nedsatta och att sådant icke skett genom 1890 års strafflag.

Jag kan icke riktigt gå in på detta. Såvidt jag förstått fängvårdsstyrelsens utlåtande har styrelsen icke uppställt något sådant vilkor och dessutom har, enligt min uppfattning, i sist nämnda strafflag vidtagits en icke obetydlig revision i syfte att mildra straffen. Den har egentligen icke nedsatt maximistraffet annat än i några enskilda fall; men den har i många fall eller arter af brott, enkannerligen tjufnadsbrott och öfriga brott mot eganderätten, nedsatt straffminimum, hvilket i sjelfva verket innebär en revision i syfte att åstadkomma mildring i straffen. Ty det är alldeles gifvet att, då domaren har att välja mellan ett lågt straffminimum och ett högt straffmaximum, så kommer han i vanliga fall att sätta straffet lägre, än om straffminimum vore högre. Min öfvertygelse är också att, derest detta förslag går igenom, straffmåttan i verkligheten komma att betydligt reduceras. Det är redan nu bland domare vanligt, och jag får öppet erkänna att äfven jag brukar så förfara, att, när man har att för brott ådöma straff, som kan sättas under eller öfver två år, domaren söker att så vidt möjligt är bestämma straffet till två år på det straffången må få aftjena sitt straff i cell. På detta sätt kommer det att, i fall förslaget antages, gå med de flesta brott, som nu kunna försonas med straffarbete under eller öfver fyra år. Det är min öfvertygelse att domaren kommer att i allmänhet sätta straffet högst till fyra år på det att hela straffet måtte få aftjenas i cell. Det är denna verkan, som torde böra något beaktas och som fullt motsvarar den så kallade skärpningen af cellstraffet. Denna skärpning är, på sätt detta straff nu tillämpas, icke så farlig, som det vill synas. Jag har nyligen besökt Långholmen och der fått reda på, dels att det är för cellfångarne tillåtet att i cellen sysselsätta sig med lektyr ur fängelsets bibliotek, som innehåller icke allenast andliga böcker, utan äfven böcker af instruktivt innehåll, dels ock att fångar under 35 år hvarje dag mellan kl. 9 och 11 f. m. åtnjuta gemensam skolundervisning. Har man dagligen 2 timmars skolundervisning och rättighet att sysselsätta sig med nyttig lektyr då arbete ej bedrifves och har man dertill lof att dagligen vistas ute samt att mottaga besök icke blott af fängelsets personal, dess läkare och prester, utan äfven af anförvandter och bekanta, så är fängelset i cell jemförelsevis icke så farligt, som man i allmänhet anser det vara.

Herr talman, jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Häruti instämde herr *Erickson* i Bjersby.

Herr Mankell. Jag skall blott tillåta mig några korta anmärkningar.

Hvad då först beträffar de båda ärade talare bakom mig på stockholmsbänken, hvilka behagat försöka att vederlägga mina åsigter i förevarande ämne, befarar jag högeligen, att de, genom att bevisa för mycket, i sjelfva verket icke bevisat något. De hafva för det mesta rört sig med anförandet af enstaka exempel. Men med ett sådant tillvägagående torde man kunna bevisa hvad som helst. Man kan dervid

Om lag ang. straffarbete och fängelsestraffs verkställande i enrum.

(Forts.)

Om lag ang straffarbetes och fängelsestraffs verkställande i enrum. framdraga enbart det, som är gynsamt för den sak, man förfäktar, men deremot icke låtsä om, hvad som talar för en motsatt uppfattning.

I öfrigt tyckas de hafva sett cellstraffet — sådant de tänkt sig, att detsamma en gång i framtiden skulle kunna blifva, när man hunnit vidtaga alla därför erforderliga åtgärder — i en allt för idealisk dager, och de hafva utgått från förutsättningar, hvilka för närvarande alldeles icke finnas till och hvilka icke heller kunna i våra fängelser under den närmaste framtiden förverkligas. Men framför allt synes det mig, att om de hafva rätt i, att gemensamhetsfängelserna äro så dåliga, som de velat göra troligt, den naturliga konsekvensen deraf måste blifva, att man icke vidare bör hafva dylika fängelser, att deras tillvaro innebär ett stort fel i hela vår strafflagstiftning, och att man därför bör öfvergå till cellfängelsesystemet enbart. Om detta är deras mening, må de då säga det rent ut, på det vi må slå in på en annan väg, än den nu beträdda.

Jag skulle visserligen kunna bemöta de anmärkningar, som i öfrigt blifvit rigtade mot mig. Men som jag ej vidare vill upptaga kammarens tid, skall jag blott göra den erinran att, då frågan tydligen ännu är mycket omtvistad, det väl, såsom lagutskottets vice ordförande antydt, vore lämpligast, att kammaren nu icke fattade definitivt beslut, utan väntade, till dess den blefve bättre utredd. Ur denna synpunkt tager jag mig ock friheten att fortfarande yrka afslag å den kongl. propositionen.

Herr Jansson i Krakerud: Man måste erkänna, att denna fråga, liksom de allra flesta frågor, kan bedömas ur två synpunkter. Jag antager för min del att, om man än diskuterar denna fråga huru mycket som helst, det dock blir mycket svårt att framdraga några faktiska skäl för vare sig den ena eller andra åsigten, och jag tror att äfven de rättslärde skola komma att ända in i en mycket långt aflägsen framtid hysa olika åsikter i denna fråga, — allt detta beroende, enligt min uppfattning, af det helt enkla skälet att fångarne äro till sin beskaffenhet och natur så väsentligt olika. Många af fångarne hafva, såsom vi nyss hört uppgifvas, uttalat sin önskan att få aftjena sitt straff i cell, på det att gemensamhetsfängelset icke skulle kunna komma att inverka demoraliserande på deras beslut att, då de en gång sluppe ut ur fängelset, egna sig åt ett hederligt och ärligt arbete. Detta torde i dylika fall vara ett verkligt talande skäl och det skulle utan tvifvel vara en välgering för många, som det önska, att få aftjena sitt straff i enrum. Men å andra sidan tror jag också, att många fångar skulle taga skada genom att tvingas att vistas i enrum, och denna del af frågan är, såvidt jag kan förstå, ännu icke tillräckligt utredd.

Jag vill nu särskildt fästa mig vid de exempel, som anfördes af två talare på stockholmsbänken. Särskildt anförde grefve Hamilton en berättelse, som var ganska oangenäm, om en f. d. straffånge, som försökt att bli en hederlig man, men som, så snart han vid ett enda tillfälle träffat på en af sina gamla kamrater från fängelsetiden, föll till-

baka i sina gamla synder. Jag hemställer dock till de herrar, som yrka bifall till denna lag, huruvida det kan vara möjligt att dymedelst skydda sådana stackare, som den nyss omnämnde, från dylika ansatser utifrån. Här står i förslagets andra §: »Är någon dömd till straffarbete på viss tid utöfver fyra år, skall han, der så ske kan, vid bestraffningens början hållas i enrum under tre år. Således måste den dömda ovilkorligen utöfver dessa tre år hafva qvar någon tid, under hvilken han nödgas vistas i gemensamhetsfängelse och i följd deraf sättas alla dessa goda föresatser, som han fattat under strafftiden i enrum, i fara att med ens tillintetgöras. Hvilken nytta har han då af att i tre år hafva suttit i enrum, när det är att befara att endast den omständigheten att han, om också blott för ett ögonblick, sammanträffar med en gammal kamrat, förmår honom att öfvergifva alla sina goda föresatser att för framtiden föra en hederlig vandel? Vid sådant förhållande synes det mig, att, i fall man med bestraffningen vill komma något verksamt åstad, man antingen borde bestämma, att straffängens ovilkorligen skulle aftjena sitt straff i enrum under *hela* den tid han vistades inom fängelsets murar, för att derigenom hålla honom aflägsnad från sina kamrater, eller också gifva en fånge, som artar sig till att blifva en hederlig man, valfrihet att vistas i enrum eller gemensamhetsfängelse, så länge han måste vistas inom fängelset. Men någonting sådant föreligger icke här, utan om det är någon, som vill skilja sig från andra kamrater, så blir han ändå nödgad, då han varit i cell en viss tid, att återgå till gemensamhetsfängelset, och då kan genom den nu föreslagna utsträckningen af enrumsstraffets tillämpning icke mycket sägas vara vunnet.

Herr Beckman talade om att man skulle fostra fångarne i fängelset. Ja, hvad skall det blifva med deras fostran, då de, sedan denna en tid fortgått, likaväl skola tillbaka i gemensamhetsfängelset? Då blir ju hela denna fostran, efter mitt förmenande, förstörd.

Jag tror dessutom, att det är ganska tvifvelaktigt, huruvida det lyckas att fostra en person, som är tvungen att ingå i enrum och som man alltså söker påtvinga en sådan fostran. Jag tror för min del, att man skulle lyckas mycket bättre, om dessa personer hade valfrihet att inträda i dessa enrum och rättighet att, om de så önskade, sitta qvar der så länge de vore i fängelset. Då tror jag, att de skulle vara villiga att mottaga och bibehålla några bättre principer eller några bättre åsichter med hjälp af denna fostran. Men blir det, som nyss sades, så, att de ändock under någon tid skola ut till de andra, tjenar denna fostran till bra litet.

För min del får jag likväl erkänna att många skäl tala för bifall, men jag tror ock, att många skäl tala för afslag. Jag skulle dock icke vilja vara med om att helt och hållet afslå betänkandet, ty jag tror, att något borde göras i detta fall. Jag skulle för den skull önska en återremiss af betänkandet. Jag vet mycket väl, att detta för i år innebär det samma som ett afslag, men jag tror att man med anledning deraf skulle kunna få om ett eller annat år utarbetadt ett bättre för-

*Om lag ang.
straffarbets
och fängelse-
straffs verk-
ställande i
enrum.*

(Forts.)

Om lag ang. straffarbets och fängelsestraffs verkställande i enrum.

slag, hvilket medgaf valfrihet, på det att de, som vilja blifva befriade från detta gemensamhetsfängelse, måtte få denna sin önskan uppfylld. Jag skall således, herr talman, be att få yrka återremiss.

(Forts.)

Herr Lilienberg. Den siste talaren yrkade återremiss. Men det lär väl icke tjena mycket till, eftersom Första Kammaren redan bifallit lagutskottets betänkande. Det skulle endast föranleda dertill, att utskottet komme in till Andra Kammaren med begäran, att Kammaren måtte i ärendet fatta beslut.

Jag begärde ordet med anledning af ett yttrande, som faldes af talaren på hallandsbänken. Han beskyldde mig nästan för origtigt citat i afseende å fängvårdsstyrelsens utlåtande. Jag skall be att få läsa npp hvad fängvårdsstyrelsen säger i det af mig återropade utlåtandet.

»Men då vid straffmåttens bestämmande i nu gällande strafflag hänsyn tagits dertill om straffen komme att aftjenas i enrum eller icke, lärer dock vara oundgängligt, att straffmåtten, åtminstone de, som äro satta öfver 2 år, i någon mån reduceras; och då strafflagen, efter hvad styrelsen tror sig veta, för närvarande i andra stycken utgör föremål för revision, hemställer styrelsen, huru vida ej Eders Kongl. Maj:t må finna hvad styrelsen i förevarande afseende tillåtit sig underdånigst föreslå, vara förtjent af nådig uppmärksamhet och böra föranleda en revision och reduktion af straffmåtten i sammanhang med en pågående strafflagsrevision».

»Under förutsättning häraf», fortsätter derpå fängvårdsstyrelsen, kan den föreslå utsträckning i celltiden, såsom nu äfven har skett.

Samme talare yttrade något om hvad effekten skulle blifva i afseende på domstolarne, om förslaget blefve antaget. Han förmenade, att domstolarne skulle i allmänhet, om det vore möjligt, taga 4 års straffarbete och stanna vid detta, för att de dömde skulle få afsitta hela strafftiden i cell. Jag beklagar, att ett sådant yttrande blifvit faldt. Jag tror, att domstolarne i vårt land väl alltid vid bestämmande af straffet fästa sig vid de omständigheter, som föreligga vid brotten, och icke taga hänsyn till sådana utanför liggande frågor.

Herr grefve Hamilton: Jag begärde ordet med anledning af den replik, som rigtades mot mig af representanten för Elfdals och Nyeds domsaga. Han yttrade, med anledning af de två fall, jag i mitt första anförande refererade, att det ej vore mycket bevändt med den fostran, som fångarne hos oss erhålla, när de i alla fall, blott de sammanträffa med en kamrat, genast återfalla. Jag kan aldrig tro, att kammarens öfriga ledamöter fingo ett sådant intryck af mitt yttrande. Hvad jag mycket starkt betonade, eller åtminstone försökte att betona, var just det förskräckliga deri, att det i vårt samhälle är någonting så förfärligt att blifva betecknad såsom f. d. fästningsfänge, att personer, som önska föra ett hederligt lif och äfven börjat göra det, endast för att undvika upptäckten af att de varit fästningsfångar, låta förläsa sig till brott.

Vidare skall jag be att få fästa den ärade talarens uppmärksamhet derpå, att han misstog sig, då han yttrade, att det icke vore mycket bevändt med detta förslag, då fångarne i alla fall sedermera komma till gemensamhetsfängelset. Här är ju fråga om att alla, som icke äro dömda till högre straff än 4 års straffarbete, skola undslippa gemensamhetsfängelset och få aftjena *hela* strafftiden i cell, och dessa fångar utgöra icke mindre än nära 50 % af hela antalet. Jag ber att särskildt få fästa uppmärksamheten på detta förhållande.

Hvad åter beträffar det förhållande, att de fångar, som dömas till mer än 4 års straffarbete, måste tillbringa någon del af strafftiden i gemensamhetsfängelset, så är detta en sak, som för närvarande ej kan hjälpas. En ärad talare på stockholmsbänken yttrade, att, om enrumsfängelset är så förträffligt, som det föreliggande förslagets anhängare påstå, borde dessa yrka på, att *hela* strafftiden måtte tillbringas i enrum. Ja, om ett sådant yrkande skulle jag gerna vara med, derest utrymmet i våra fångelser medgäfvde det, men så är tyvärr ej förhållandet. Jag är alldeles öfvertygad, att den fostran, som bibringas fångarne i enrum, skall vara ofantligt mycket bättre än den de kunna få äfven i det bästa gemensamhetsfängelse. Det är, såsom jag nyss framhöll, alldeles icke riktigt, när man talar om att de förslappas i enrumsfängelse, och jag ber ytterligare att till stöd för detta påstående få anföra ett yttrande, som 1879 faldes af den kände franske författaren D'Haussonville. Gent emot påståendet, att individualiteten förslappas i ensamhetsfängelset förklarade han: Nej, det är gemensamhetsfängelset, som utplånar individualiteten. Ensamhetsfängelset bevarar individualiteten, men gemensamhetsfängelset fostrar en gemensam förbryartyp.

Jag vidhåller mitt förra yrkande.

Herr Beckman instämde i detta yttrande.

Härmed förklarades öfverläggningen slutad. I enlighet med de yrkanden, som derunder förekommit, gaf herr talmannen propositioner *dels* på godkännande af den föredragna paragrafen, *dels* på afslag derå och *dels* på återremiss; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara besvarad med öfvervägande ja. Som votering likväl begärdes, blef, sedan till kontraproposition antagits yrkandet på afslag, nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren godkänner 1 § i förevarande, af lagutskottet i dess utlåtande n:o 41 tillstyrkta lagförslag, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, är nämnda § af kammaren afslagen.

*Om lag ang.
straffarbets
och fängelse-
straffs verk-
ställande i
enrum.*

(Forts.)

Omröstningen utföll med 183 ja och 34 nej; varande sålunda den ifrågavarande paragrafen af kammaren godkänd.

Återstående §§ 2—9.
Godkändes jemväl.

Det i slutet af lagförslaget förekommande *öfvergångsstadgande* godkändes med den af utskottet föreslagna ändring, eller att orden »den 1 oktober 1892» utbyttes mot orden »den 1 januari 1893».

Ingressen till lagförslaget äfvensom *rubriken* godkändes. Slutligen förklarades utskottets *hemställan* vara genom kammarens redan i ämnet fattade beslut besvarad.

§ 4.

*Om ändring
i 11 § af
gällande lag
ang. eganderätt till
skrift.
(Forts.)*

Härefter föredrogs lagutskottets utlåtande n:o 42 i anledning af väckt motion om ändring i 11 § af lagen angående eganderätt till skrift den 10 augusti 1877.

I detta utlåtande hemställde utskottet, att ifrågavarande, inom Andra Kammaren af herr *N. Rosengren* afgifna motion, n:o 148, icke måtte af Riksdagen bifallas.

Herr *Rosengren* erhöll ordet och yttrade: Jag ämnar nu icke i strid mot lagutskottets hemställan yrka bifall till min motion. Jag skall icke heller påyrka en återremiss, hvilket dock i afseende på ärendets föreliggande form torde varit ändamålsenligast. Mångfalden af omfattande och nyttiga ärenden, som vid den nu långt framskridna tiden ytterligare föreligga Riksdagen till behandling och afgörande, manar mig att uppgifva hvarje tanke på att genom en sådan åtgärd vinna den önskade förändringen i de af mig påvisade missförhållandena. Men då jag icke kan instämma i utskottets hemställan och icke heller gilla dess dervid afgifna motiv, anhåller jag att få till kammarens protokoll antecknade skälen för detta mitt ogillande.

Gällande lag angående eganderätt till skrift medgifver, att delar af tryckt skrift eller, der den är af ringa omfång, hela skriften intages i en sådan, ur flera arbeten hemtad samling, såvidt samlingen göres för att tjena till bruk vid gudstjenst eller vid den elementära undervisningen i läsning, musik eller teckning, eller till historisk framställning. Man finner lätteligen häraf, att hvem, som så behagar, kan mycket väl verkställa en dylik samling för hvilket ändamål som helst, om han blott på samlingens titelblad föregifver ett visst tillåtet ändamål. Det nu berörda lagrummet fordrar nemligen icke något vitsord att samlingen befunnits lämplig för det uppgifna ändamålet. Utskottet har i afseende härpå också medgifvit, »att gällande bestämmelser i detta ämne kunna af en tilltagsen samlare missbrukas, i det att afsigten att tjena det allmänna lika lätt kan tänkas blott föreburen, som verklig.» Något borde således, synes mig, göras till förekommande af missbruken.

Beträffande, åter sådana alster, som lämpa sig för elementär undervisning, skall jag be att få framhålla ett tyvärr långt ifrån enastående fall för att visa, att denna författarens rätt icke blott kan trädas för nära på grund af ifrågavarande lag, utan också att så verkligen skett. En för mig personligen bekant musikköfvet hade under flera års lediga stunder arbetat på utgifvande af en för små- och folkskolan lämplig sångbok. De melodier, han för detta ändamål sjelf komponerat, understälde han framstående tonsättares granskning samt betalade dem den därför fordrade ersättningen. Han måste derjemte vidkännas betydliga utgifter för erhållande af en del originalmelodier samt för text i såväl original, som översättning. Jag har sett qvittenser på dessa hans omkostnader. För ett par år sedan utkom första häftet af hans sångbok, som erhöll ett rättvist erkännande. Den hade emellertid endast vunnit en obetydlig spridning, då ett par månader efter dess utgifvande utkommo samtidigt två för samma läroanstalter afsedda sångsamlingar, i hvilka begge samlingar de af nyssnämnda författare utgifna originalsånger funnos intagna. Fördelaktiga recensioner, driftiga distributörer och samlarnes personliga förbindelser på de större afsättningsplatserna, beredde en vidsträckt spridning åt de begge nyutkomna samlingarna, hvilkas köpare helt naturligt icke funno skäl att förskaffa sig originalet till dem af författaren. Detta vållade denne sålunda en icke ringa förlust. Försättningen af nämnda sångbok har han därför också tills vidare inhiberat, likasom han jemväl inställt utgifvandet af en samling hittills icke i tryck tillgängliga folkvisor och folklekar, som han under vidsträckta resor i landsorten sjelf upptecknat samt sedermera tillsatt harmonier.

Utskottet anser sig emellertid icke böra tillstyrka någon inskränkning af bestämmelserna i fråga och grundar denna sin åsigt derpå, att de skäl, som motionären anført för sitt yrkande på en sådan inskränkning, icke kunna tillmätas så stor betydelse, som friheten att åvägbringa samlingar eger för den andliga odlingen. Jag vet icke, om denna åsigt kan försvaras. Jag har icke förmått att uttänka någon norm eller något mått, efter hvilket å ena sidan samlingsfrihetens betydelse för den andliga odlingen och å andra sidan författarnes förluster äro mätbara. Jag kan sålunda icke heller dela denna utskottets uppfattning. För min ringa del finner jag emellertid en sådan grundsats i lagstiftningen betänkelig, enligt hvilken den enskildes rätt att utan förfång för andra fritt förfoga öfver frukterna af sitt arbete i vissa fall alldeles upphäves, under det eganderätten i andra fall är tillförsäkrad ett nöjaktigt skydd. Förkastlig till och med torde denna grundsats få anses vara, när den vid tillämpningen drabbar företrädesvis de svagare, sådana som för att sätta sig i stånd att frambringa vissa alster fått offra icke blott mångårigt träget arbete, utan äfven kapital utan utsigt till mer än en högst torftig framtida bergning.

Den inskränkning i eganderätten till tryckalster, som här är i fråga, ersättes endast i ringa mån genom det förmodade förhållande, att författarne genom de lånade bidragen skulle blifva kända och deras

*Om ändring
i 11 § af
gällande lag
ang. eganderätt
till
skrift.*

(Forts.)

*Om ändring
i 11 § af
gällande lag
ang. egander-
rätten till
skrift.*

(Forts.)

skrifters afsättning befordras. Denna min åsigts rigtighet tror jag mig i min motion hafva ådagalagt. Men utom hvad jag der i detta afseende anført, skall jag anhålla att få erinra derom, att icke alla samlare äro nog samvetsgranna att angifva författaren till det lånade alstret. Sälunda har jag t. ex. funnit i en läsebok, afsedd för skolans lägsta stadier, 65 der intagna stycken bland 208 sakna författarenamn, i en annan 57 af 163, i en tredje 131 af 267 intagna, och i en fjerde läsebok finnes ingen uppgift om författare till der intagna stycken. Under sådana förhållanden torde väl icke författarenamen kunna blifva kända och följaktligen icke heller afsättningen af författares alster befordras. Häremot kan visserligen invändas, att ett sådant förtigande af författarenamn är straffbart. Men man torde ej förgäta, att det kanske har sig ganska svårt, för att icke säga omöjligt, för författare att följa med och granska alla utkommande samlingar.

Utskottet säger vidare, att motionären icke lemnat någon bestämd antydan, »på hvilket sätt ett verksamt skydd emot de af honom öfverklagade missbruken skulle kunna beredas.» Någon bestämd antydan om sättet har icke skett, men i hvilken rigtning en sådan inskränkning borde försiggå, har jag angifvit i min motion, der jag sagt, att enligt mitt förmenande författare borde tillförsäkras skälig ersättning för sitt arbete.

Herr Bülow anförde: I den nu föreliggande motionen har motionären yttrat, att en skrift af ringa omfång ofta kan vara af större betydelse än en skrift med stort omfång. Det är väl sällan något sådant inträffar, ty tydligt är, att på en skrift med stort omfång har författaren nedlagt så stort arbete, att han verkligen är i behof af skydd. Den lag, som skyddar eganderätt till skrift i vårt land, torde vara tillfyllestgörande. Den är införd här efter tyskt mönster, och i Tyskland är man belåten med det skydd man der har. Att nu gå till den ytterligheten, som motionären förordar, tror jag vore i hög grad obetänksamt. Det händer ju, för att anföra ett enda exempel, att i Riksdagen en motionär behöfver i sina motioner anföra åtskilliga författares yttranden som stöd för sin mening. Men om den nu föreliggande motionen blefve antagen, skulle detta icke vara tillåtet, utan man skulle vara tvungen att först vända sig till dessa författare, innan man kunde anföra hvad de yttrat, och med dem uppgöra om betalning för rättigheten att få anföra deras yttranden. Ett sådant förhållande skulle ju rent af bli orimligt.

Att lagen om skydd för eganderätt lemna tillfälle att anföra författares yttranden, är tydligen för att skydda vår andliga odling, och för att vi skola blifva mer delaktiga af framstående och praktiska personers yttranden och erfarenhet. Skola vi vara helt och hållet stängda från detta, så undrar jag, huru t. ex. Sveriges tidningspress skulle se ut, om den ena tidningen icke skulle få anföra, hvad den andre har att säga, eller en tidning i norra Sverige berätta, hvad som stått att läsa i en tidning i södra Sverige eller tvärtom. En sådan tullgräns för

yttranderätten i skrift kan åtminstone jag icke vara med om, och derför yrkar jag bifall till utskottets afstyrkande hemställan.

Om ändring i 11 § af gällande lag ang. eganderätt till skrift.
(Forts.)

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 5.

Föredrogs och bifölls lagutskottets utlåtande n:o 43, i anledning af väckta motioner om tillägg dels till § 70 i såväl förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862 som förordningen om kommunalstyrelse i stad samma dag, dels ock till § 11 i förordningen angående allmänt ordnande af presterskapets inkomster den 11 juli 1862.

§ 6.

I ordningen förekom härnäst lagutskottets utlåtande, n:o 44, i anledning af väckta motioner om lagstiftning rörande byggande och underhåll af utfarts- och byvägar.

Om lagstiftning rörande byggande och underhåll af utfarts- och byvägar.

Utskottet hemställde i detta utlåtande, att ifrågakarande, inom Andra Kammaren afgifna motioner, den ena, n:o 12, af herr *O. Anderson* i Hasselbol och den andra, n:o 18, af herr *J. Andersson* i Lysvik, icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Efter föredragning af ärendet anförde:

Herr *Anderson* i Hasselbol: Oaktadt lagutskottet erkänt nödvändigheten af en lag, som fullständigt bestämmer om byggande och underhåll af utfarts- och byvägar, anser utskottet dock, att behovet icke är så trängande, att icke med en dylik lagstiftning kan anstå, till dess verkningarne af 1891 års väglag få visa sig och man sålunda hunnit samla ett värderikt material för bedömande af grunderna för en ytterligare lagstiftning i förevarande ämne. För min del kan jag emellertid icke finna, att detta uppskof är nödvändigt, utan skulle jag i likhet med lagutskottets vice ordförande och öfrige reservanter ifrån denna kammare önska, att någon åtgärd vidtagits i motionernas syfte, men då Första Kammaren redan bifallit utskottets förslag, skall jag nu icke upptaga kammarens dyrbara tid med några bevis för rättigheten af min åsigt, utan endast uttala den förhoppning, att frågan snart måtte komma igen samt då vinna det afseende, som den verkligen förtjänar. Jag skall sålunda för närvarande afstå från yrkande på bifall till min motion.

Herr *Petersson* i Runtorp: Enligt min åsigt är föreliggande fråga onekligen af så stor betydelse, att man icke bör dröja allt för länge med vidtagande af åtgärder i det af motionärerne angifna syfte. Beträffande underhåll och äfven byggande af utfarts- och byvägar råder nu ett verkligt oefferrättlighetstillstånd, så att en lagstiftning

Om lagstiftning rörande byggande och underhåll af utfarts- och byvägar.
(Forts.)

i detta hänseende snarast måste ske. Men då Första Kammaren redan afslagit motionerna och den ene motionären icke framställt något yrkande, vill icke heller jag nu yrka bifall till motionerna. Jag hoppas emellertid, att frågan snart måtte återkomma, ju förr dess bättre, ty något måste såsom sagdt göras. Och det går icke an att vänta så länge, att man vunnit erfarenhet om den stora väglagens verkningar, ty den kommer ju icke att fullständigt tillämpas på ännu många år. Detta vore i sanning en allt för lång väntan, då det gäller en så vigtig sak.

Jag har endast velat säga detta såsom en uppmuntran till motionärerna att snart komma åter, och jag skall nu icke göra något yrkande.

Herr Nilsson i Skärhus: Jag skall be att få instämma med den motionär, som nyss hade ordet, och med herr Nils Petersson i afseende å önskvärdheten, att ett steg tages i den rigtning motionären afser.

Utskottet uttalar sig för att man borde se tiden an och invänta, huru den nya väglagen vid tillämpningen komme att te sig. Men jag ber att få fästa uppmärksamheten uppå, att de ifrågakvarande motionerna icke afse några af de vägar, som falla under denna väglag. Och att vi alla veta, hvilka stora orättvisor, som kommit öfver vissa samhällen genom nuvarande vägindelning i afseende på byvägar och utfartsvägar, vill jag för min del på det varmaste tillstyrka, att så snart som möjligt lag i det af motionärerna angifna syftet måtte komma till stånd.

Herr talman! Jag har icke något yrkande nu att göra.

Herr Persson i Tällberg: Jag skall lofva att icke hålla något långt anförande, när vi nu i alla fall veta till hvilket resultat vi komma. Men jag kan icke underlåta att framställa anmärkning mot utskottets motivering för sitt afstyrkande i detta fall. — Om vi tänka på att 1889 års lagutskott afstyrkt de då väckta motionerna i ämnet på den grund, att det väntade att den nya väglagen snart skulle komma till stånd, men att utskottet nu tagit som motiv för sitt afstyrkande den omständigheten, att vi fått en ny väglag och att utskottet nu vill först se huru lagen ställer sig, så antager jag att, om utskottet under tiden observerar att i 1891 års väglag finnes en eller annan brist, skulle vi väl få vänta, till dess bristerna blefve afhjelpa, och sedan, när dessa brister blifvit afhjelpa, skulle vi väl få vänta än ytterligare, för att se huru detta skulle verka, och på det sättet tror jag att vi skulle få vänta, tills det blefve slut både med oss och våra dåliga byvägar. — Jag skall dock icke göra något yrkande, efter som det nu är förgäfvat.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad samt efter af herr talmannen i sådant afseende gifven proposition, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 7.

Föredrogs och godkändes konstitutionsutskottets förslag till Riksdagens skrivelse, n:o 34, till Konungen, i anledning af Kongl. Maj:ts

proposition med förslag till ändrad lydelse af §§ 6, 13, 15, 16, 22 och 28 riksdagsordningen.

§ 8.

Till behandling förelåg vidare konstitutionsutskottets utlåtande, n:o 12, i anledning af väckta motioner om förändrade bestämmelser i fråga om villkoren för rätt att välja riksdagsmän i Andra Kammaren.

Om förändrade bestämmelser i fråga om villkoren för rätt att välja riksdagsmän i Andra Kammaren.

Vid innevarande riksdag hade behovet af en förändring i censusbestämmelserna för valrätt till Andra Kammaren uttalats i följande inom Andra Kammaren väckta och till utskottet öfverlemnade motioner, nemligen n:o 27 af herr *P. G. Petersson* i Brystorp, i hvilken motions syfte herrar *C. G. Bruse* och *Joh. Nydahl* instämt, n:o 68 af herr *J. A. Johansson* i Strömsberg, n:o 178 af herr *P. Truedsson* och n:o 180 af herr *J. Mankell*, i hvilken motions syfte 26 andra af kammarens ledamöter instämt.

Herr Petersson hade föreslagit:

att Riksdagen måtte besluta följande ändrade lydelse af § 14 riksdagsordningen:

Valrätt tillkommer, inom den kommun, der han bosatt är, en hvar i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigad man.

Herr Johansson åter hade föreslagit:

att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t ville, efter föregående utredning, inför Riksdagen framlägga förslag till ändrad lydelse af § 14 riksdagsordningen, i syfte att bereda valrätt till Andra Kammaren åt s. k. lägenhetsinnehafvare så snart deras innehafvande lägenheter uppgå till ett taxeringsvärde af minst 1,000 kronor.

Herr Truedsson hemstälde:

att § 14 riksdagsordningen måtte erhålla följande lydelse:

Valrätt tillkommer inom den kommun, der han bosatt är, en hvar i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigad man, hvilken antingen eger eller med stadgad åborätt innehafver fast egendom på landet eller i stad till ett taxeringsvärde af minst femhundra riksdaler, eller eger på annans mark belägen husbyggnad till nämnda taxeringsvärde, eller för lifstid eller för minst fem år arrenderar eller under minst fem år näst före valet arrenderat och fortfarande arrenderar jordbruksfastighet till taxeringsvärde, ej understigande tretusen riksdaler, eller ock erlägger till staten bevilling för en till minst femhundra riksdaler uppskattad årlig inkomst.

Om förändrade bestämmelser i fråga om villkoren för rätt att välja riksdagsmän i Andra Kam-maren.

(Forts.)

Herr Mankell åter föreslog:

att Riksdagen måtte för sin del antaga till hvilande för grund-lagsenlig behandling följande förslag till ändring af § 14 samt § 17 mom. 2 riksdagsordningen.

§ 14.

Valrätt tillkommer inom den kommun, der han bosatt är, hvarje svensk medborgare, som uppfyller de i § 26 stadgade villkor för val-barhet, från och med början af kalenderåret efter det, han fyllt tjuguet-t år.

§ 17 mom. 2.

Vid dessa val skola till efterrättelse tjena de röstlängder öfver val-berättigade vid riksdagsmannaval till Andra Kammaren, som af kom-munalnämnder eller magistrater böra upprättas.

Härförutom hade herr *A. F. O. Cederberg* i en inom Första Kam-maren väckt motion, n:o 30, yrkat:

»att Riksdagen i skrifvelse hos Kongl. Maj:t anhåller om utarbe-tande och framläggande för Riksdagen till grundlagsenlig behandling af förslag till sådan ändring i riksdagsordningen, att rätt till deltagande i val af ledamot till Andra Kammaren må på det sätt tillkomma en hvar i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigad man, att de valberättigade indelas i två förmögenhetsgrupper, hvardera med lika in-flytande å valen.»

I föreliggande utlåtande hemställde nu utskottet:

- 1:o) att a) herr Cederbergs motion,
- b) herr Mankells motion,
- c) herr Peterssons motion,
- d) herr Johanssons motion

icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda; men

2:o) att Riksdagen, med anledning af herr Truedssons motion, ville antaga att hvila till vidare grundlagsenlig behandling följande förslag till ändrad lydelse af § 14 riksdagsordningen:

Riksdagsordningen.

§ 14.

Valrätt tillkommer inom den kommun, der han bosatt är, en hvar i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigad man, hvilken

antingen eger eller med stadgad åborätt innehafver fast egendom på landet eller i stad till ett taxeringsvärde af minst femhundra riksdaler, eller eger på annans mark belägen byggnad till nämnda taxeringsvärde, eller för lifstid eller för minst fem år arrenderar eller under minst fem år näst före valet arrenderat och fortfarande arrenderar jordbruksfastighet till taxeringsvärde, ej understigande tre tusen riksdaler, eller ock erlägger till staten bevilning för en till minst femhundra riksdaler uppskattad årlig inkomst.

Om förändrade bestämmelser i fråga om villkoren för rätten att välja riksdagsmän i Andra Kamraren.

(Forts.)

Häremot hade reservationer anmälts

af herrar *Bergius, Alin, Kajardt, Nyström* och *friherre Wrangel von Brehmer*, som hemställt, att Riksdagen måtte som hvilande för vidare grundlagsenlig behandling antaga följande förslag till ändrad lydelse af

Riksdagsordningen.

§ 14.

Valrätt tillkommer inom den kommun, der han bosatt är, en hvar i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigad man, hvilken antingen eger eller med stadgad åborätt innehafver fast egendom på landet eller i stad till ett taxeringsvärde af minst ett tusen riksdaler, eller för lifstid eller för minst fem år arrenderar, eller under minst fem år näst före valet arrenderat och fortfarande arrenderar jordbruksfastighet till taxeringsvärde, ej understigande sex tusen riksdaler, eller ock erlägger till staten bevilning för en till minst åttahundra riksdaler uppskattad årlig inkomst.

af herr *Rudebeck*;

af herr *Ljungman*;

af herrar *Johnsson* i Bollnäs och *Vahlén* mot vissa delar af motiveringen;

samt af herr *Hedin* mot utskottets motivering.

Punkten 1.

Mom. a).

Bifölls.

Efter föredragning vidare af *mom. b)* anförde:

Herr Mankell: Herr talman! Mina herrar! Jag behöfver vid detta tillfälle icke vara mångordig. Mina åsikter i afseende på denna

Om förändra-fråga och dess närvarande ställning torde nog samt framgå utaf alla de bestämmelser i fråga om mina föregående anföranden och motioner i ämnet. Ett hufvudsakligt villkoren för rösträtt, var det, som angifves i motionens motivering, nemligen att rätt att välja man framgent skulle gång på gång vederlägga de invändningar, som mot riksdagsmän i den allmänna rösträtten gjort sig gällande. Med afseende derå ber jag Andra Kam-maren. att få framföra min tacksägelse till det ärade konstitutionsutskottet, som (Forts.) i det hänseendet hjälpt mig ett godt stycke på vägen.

Utskottet har till en början uppträdt mot de af herr Cederberg föreslagna klassvalen och visat deras principiella ohållbarhet. Vidare har utskottet erkänt, att de censusbestämmelser, som vid representationsförändringen möjligen kunde anses berättigade, numera icke kunna vara det. Sedermera har utskottet medgifvit, att numera verkligen ett allmänt behof af rösträttens utsträckning gjort sig gällande. Dernäst har utskottet förnekat, att de utestängda i någon högre grad skulle sakna den politiska bildning, som innehafves af de redan röstberättigade. Och slutligen har det ärade utskottet medgifvit, att hvarken penningevärdets fall eller en behörig uppskattning af inkomsten göra utvidgningen obehöflig.

Men med dessa medgifvanden är äfven hjälpen slut. Sedermera har utskottet skyndat att uppställa en ny gräns för utsträckningen och för så vidt jag rätt förstår dess uttalande, funnit densamma i farhågan för insläppande af element i representationen, som kunna blifva »vådliga för samhällets lugn» eller »sakna tillräckligt politiskt intresse». — Med afseende derå ber jag få erinra, att äfven dessa skäl torde kunna anses vederlagda i mina motioner, hvarom jag likväl nu icke vidare vill orda, då jag vågar antaga, att desamma af kammarens ärade medlemmar måhända äro kända.

Emellertid är det på grund af nyssnämnda skäl, som utskottet afstyrkt icke allenast min motion, hvilket jag mindre förundrar mig öfver, utan äfven herr Peterssons i Brystorp, hvilken dock, så vidt jag förstår, ligger mycket nära den motion, som utskottet tillstyrkt, nemligen herr Truedssons.

Om något bevisar, att i det närmaste alla skäl mot den allmänna rösträtten äro uttömda och förbrukade, och att här verkligen numera blott är fråga om magten, — eller att striden om rösträtten reducerats till en strid om magten, — så bevisas detta genom de skäl, som anförts för antagandet af herr Truedssons motion. Man torde i afseende på dem träffa det rätta, om man öfversätter det hufvuduttryck, som af utskottet begagnats, eller »farlig för samhällets lugn» med »vådlig för den herskande minoritetens öfvervigt», det vill säga för de större eller mindre jordegarnes välde.

Det ärade utskottet har nemligen låtit sig mest angeläget vara att bevisa, att genom insläppande af de 123,000 personer, som genom bifall till herr Truedssons motion skulle öka valmännens antal, jordegarne på landet ingenting skulle förlora utaf sitt nuvarande inflytande, och detta så mycket mindre, som äfven af de nytillkomna inkomstegarne i

alla händelser en fjerdedel skulle sakna rösträtt, emedan de icke kunde betala sina utskylder. Det vill säga med andra ord: »Mine herrar! I kunnen vara lugna. Med den utvidgning af rösträtten, som vi nu föreslagit, förflyttas i intet hänseende det politiska magtinflytandets ståndpunkt». — Detta hafva äfven de fem reservanterna från Första Kammaren mycket riktigt uppfattat och framhållit, såsom närmare framgår af sidorna 13 och 14 i utskottets betänkande, hvarför jag icke nu vill sysselsätta mig med uppläsningen deraf.

Hvad i öfrigt beträffar dessa fem reservanter från Första Kammaren — äfvensom herrar Billings och friherre Leijonhufvuds reservation — fordra de, såsom vilkor för rösträttens utsträckning, en säker garanti för minoritetens rätt och inflytande, hvilken garanti de föreställa sig kunna vinnas antingen genom herr Cederbergs klassval eller också genom proportionsval. Men det förefaller mig alldeles obegripligt, hvarför garantier skola behövas för minoriteten, så länge hela Första Kammaren finnes till, med dess absoluta veto i lagfrågor och dess allt för stora inflytande på de gemensamma omröstningarna.

Mine herrar! För hvarje Riksdag som går, utan att den allmänna rösträtten införes eller åtminstone väsentligen utsträcker, ökas missnöjet hos de utestängde. Detta bör vara klart, om icke genom något annat, så genom det nu senast hållna rösträttsmötet och de uttalanden, som vid detsamma egde rum. Det är därför som jag fortfarande finner mig föranledd att i rättvisans och den politiska klokhetens namn yrka på bifall till min motion.

Medan jag har ordet, ber jag att få uppläsa en förteckning på adresser från rösträttsföreningar och möten, som under denna riksdag influtit och hvilka till alla delar instämt i min motion om allmän rösträtt, nemligen från:

Espinge rösträttsförening, Sollefteå rösträttsförening, möte i Nyfors af Ösmo socken, Dalby rösträttsförening, Bärns rösträttsförening, Glupeds rösträttsförening, Hallsbergs rösträttsförening, Hardemo rösträttsförening, Nors rösträttsförening, Stafnäs rösträttsförening, Husby rösträttsförening (Rekarne), Vestermo rösträttsförening, Gillberga rösträttsförening, Vesterviks nya arbetareförening, Österåkers rösträttsförening, Norrahammars rösträttsförening, Öja rösträttsförening, Örebro läns centralförening, Hammarö rösträttsförening, folkmöte i Karlskoga, Nyeds rösträttsförening, Lekvattnets rösträttsförening, Åsby rösträttsförening, Västra Granheds rösträttsförening, Näshulta Husby (Rekarne), Liljeholmens, Kjula, Segerstad, Näshulta Vestra, möte af Valla rösträttsförening, Filipstad och Fernebo rösträttsförening, Älfsbacka rösträttsförening, Thorshälla rösträttsförening.

Derjemte kom mig nyss tillhanda telegram från Norrland, deri meddelas, att 16 nybildade rösträttsföreningar instämt i min motion, nemligen föreningarne i:

Sundsvall, Skönsmon, Skön, Sund, Liden, Indal, Sättna, Fagervik, Hässjö, Tynderö, Vifstavarf, Svartviksbukten, Vattjom, Kärfta, Torps-hammar, Erikslund.

*Om förändra-
de bestämmel-
ser i fråga om
vilkoren för
rätt att välja
riksdagsmän i
Andra Kam-
maren.
(Forts.)*

Om förändra-
de bestämmel-
ser i fråga om
vilkoren för
rätt att vilja
riksdagsmän i
Andra Kam-
maren.

Detta utgör tillsammans 49 föreningar, och jag är öfvertygad, att ännu flere adresser komma att inflyta. Tillsammans med de 239 rösträttsföreningar eller möten, som vid föregående Riksdag hade sändt adresser, utgöra de ett antal af 288, hvilka enligt ungefärlig beräkning utaf mig torde få anses motsvara ett antal af sextio å sjuttio tusen personer.

(Forts.)

Herr talman! Jag fortfar att yrka bifall till motionen och anhåller, att den upplästa förteckningen på adresser måtte få inflyta i protokollet.

Häruti instämde herr *Olsson* från Stockholm.

Herr Ljungman yttrade: Hvad beträffar den föredragna punkten, ber jag att få nämna, att utskottet stält sig på den ståndpunkten, att utskottet sökt framlägga ett förslag, om hvilket utskottet kunde hoppas, att det skulle kunna vinna Riksdagens bifall under för handen varande förhållanden; och har utskottet dervid slutit sig till det förslag, som vann Andra Kammarens bifall i fjol. Sjelf skulle jag velat gå längre och hade gerna sett, att herr Peterssons i Brystorp motion vunnit bifall. Men då detta icke hade utsigt att lyckas, slöt jag mig till dem, som yrkade bifall till det förslag, som i år blifvit framlagdt af herr Truedsson.

Jag anhåller om bifall till utskottets hemställan i den föredragna punkten.

Vidare yttrades ej. Efter af herr talmannen gifna propositioner dels på bifall till utskottets hemställan och dels på afslag derå och bifall i stället till herr Mankells motion, biföll kammaren utskottets hemställan.

I fråga om *mom. c)* yttrade:

Herr Petersson i Brystorp: Gent emot hvad utskottet sagt i sjelfva motiveringen till sitt afstyrkande af min motion om den allmänna rösträttens utvidgande, har jag icke någon anmärkning att framställa, men jag skulle vilja uppehålla mig något vid sjelfva klämman, der utskottet säger: »det af herr Petersson väckta förslaget att tillerkänna politisk rösträtt åt hvarje i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigad man har många gånger varit föremål för pröfning inom riksdagen. Mot förslagens formulering har med skäl anmärkts, att ett antagande deraf skulle medföra den oegentlighet, att den viktiga och för Riksdagen konstitutiva bestämmelsen om den politiska valrätten skulle undandragas grundlagen». Att min motion skulle på något sätt inverka på grundlagen, kan jag icke förstå. Om Riksdagen bifölle mitt förslag, att alla, som ha kommunal rösträtt, äfven skulle få politisk, har dermed icke något annat förhållande inträdt än det, som nu är rådande, ty enligt grundlagen är rösträtten sammanbunden med egendomsvärdet,

och deraf anser jag följa, att ingen den ringaste förändring skulle uppkomma. Vidare fortsätter utskottet: »en sådan tillökning af valmännens antal, uppgående till mer än hälften af den nuvarande numerären, finner utskottet icke vara rådlig; och då härtill kommer, att den ifrågasatta utsträckningen skulle medgifva rösträtt åt en talrik folkklass, hos hvilken, så vidt utskottet har sig bekant, tillräckligt politiskt intresse ännu icke försports» o. s. v. Det förefaller mig högst besynnerligt att utskottet kunnat afgifva detta utlåtande, ty det är ju allmänt erkänt, att i vårt land ådagalägges en allmän ifver för rösträttens utsträckning. Senast har nu här i Stockholm varit samladt ett stort möte i och för rösträttens utsträckning. Vidare framhålles här i utskottets betänkande, att egarne, särskildt på landsbygden, af hus- och jordlägenheter till värde af ett eller annat hundratal kronor skulle komma in på politisk rösträtt. Ja, det behöfs verkligen till motvigt mot lägre löntagare vid bruk och andra inrättningar. Jag för min del påstår, att för dessa små lägenhetsinnehafvare har jag mycket större förtroende än för de små löntagarne, som flytta än hit än dit.

Det är emellertid nöjsamt att se, att man inom utskottet icke har varit belåten med den röstskala, som för närvarande är gällande, utan önskar en förändring af större eller mindre omfattning. Jag för min del tror, att det är klokast att ju förr dess hellre vidtagna någon förändring, ty, som ett gammalt ordspråk säger, »det är bättre att stämma i bäcken än i ån». Gå vi icke något till mötes, så fruktar jag för, att det blir en värre påtryckning än hvad som för närvarande är fallet.

Då emellertid utskottet icke ansett min motion lämplig, vill jag icke yrka bifall till densamma, utan skall jag, då herr Truedssons motion synes ha större utsigt för sig, instämma i denna — och således äfven i hvad utskottet tillstyrkt.

Herr Bengtsson: Herr talman, mine herrar! Oaktadt jag för min del är af den åsigten, att de kraf på den politiska rösträttens utsträckande, som framställas, äro fullt berättigade, tror jag dock, att klokheden bjuder att icke sträcka fordringarna allt för långt. Jag tror, att det förmedlingsförslag, som utskottet framlagt, är af den beskaffenhet, att den ene såväl som den andre motionären bör dermed kunna vara belåten, och jag hoppas äfven, att utskottets förslag af denna kammare bifalles. Genom antagande af detta förslag har man, enligt min åsigt, på samma gång man i viss mån tillmötesgår de framställda krafven på en utvidgning af den politiska rösträtten, äfven förebyggt, att någon fara skulle vara med denna reform förbunden, ty man skall derigenom blott tillföra valmannacorpserna en kontingent af de arbetare, som äro mest sjelfständiga.

Hvad herr Peterssons i Brystorp motion angår, får jag säga, att den ganska mycket tilltalar mig. Den står ju också i nära sammanhang med det förslag, som utskottet antagit. Herr Petersson sade emellertid, att om man antog hans motion, skulle saken komma att ställa sig på samma sätt som om utskottets förslag blefve antaget. Så är likväl all-

Om förändrade bestämmelser i fråga om vilkoren för rätten att välja riksdagsmän i Andra Kam-maren.

(Forts.)

Om förändrade bestämmelser i fråga om villkoren för rätt att vilja riksdagsmän i Andra Kam-maren.
(Forts.)

deles icke förhållandet. Enligt herr Peterssons motion skulle hvar och en, som är röstberättigad i fråga om kommunens allmänna angelägenheter, äfven vara röstberättigad vid riksdagsmannaval. Det blir således icke samma förhållande, ty i utskottets förslag är, liksom i nuvarande riksdagsordning, föreskrifven en viss siffra, hvartill taxeringsvärdet och inkomstbeloppet skall uppgå för att innehafvandet häraf skall medföra rösträtt. Jag tror således att det fins goda skäl att yrka afslag på herr Peterssons motion i det fallet. Och jag skall taga mig friheten anföra samma skäl för afslag, som framlades af vår affidne vän, Sven Nilsson i Efveröd, vid 1888 års riksdag, då en liknande fråga förekom på grund af motion, väckt af herr Andersson i Högkil. Han säger, att ett sådant förslag »har dock en icke obetydlig fara med sig, ty om det blir antaget till grundlag, så kan genom gemensam votering den politiska rösträtten både höjas och sänkas af Riksdagen på ett lättvindigt sätt. Man kan nemligen med ett beslut i ena eller andra kammaren åstadkomma en gemensam votering, som kan bestämma, hvar man skall sätta existensminimum, hvarigenom man kan t. ex. flytta upp detta till 1,000 kronor eller högre; och då blir följderna, att man från politisk rösträtt utesluter en stor del af dem, som redan nu ega sådan rätt med nuvarande grund för bevillingen. På lika sätt skall man kunna bereda streckets nära nog fullständiga borttagande och således så godt som fullständigt bereda rum för den allmänna rösträttens införande. Det går således, efter min uppfattning, icke an att antaga det förslag, som herr Andersson framställt, hvilket ställer rösträtten till riksdagsmannaval på så lösa grunder. Man måste alltså i stället för de siffror, som finnas i 14 § af vår nuvarande grundlag, uppställa andra, hvilka tydligt gifva vid handen, huru stor inkomst en person bör ega för att vara röstberättigad, så att man icke i en gemensam omröstning i kammaren kan stryka bort en stor del personers valrätt eller föröka deras antal, allt efter som partierna gruppera sig inom Riksdagen.»

Jag tror dessa skäl vara fullt tillämpliga gent emot herr Peterssons motion; och då, som sagdt, utskottets förslag ligger så nära, tycker jag, att herr Petersson bör vara nöjd — och han har ju också förklaradt, att han är det — med att se detta förslag tillstyrkt. Jag får därför anhålla om bifall till utskottets förslag och afslag å herr Peterssons motion.

Herrar *Olsson* i Ornakärr och *Alexanderson* instämde häruti.

Herr Petersson i Brystorp: Det är mycket sant, som den siste talaren nämnde, att Sven Nilsson anförde dessa skäl för afslag; men jag har mot dessa skäl framhållit, att jag, på grund deraf att våra kommunalskatter stiga år ifrån år, antager för gifvet att man vid taxeringarna icke sätter ned något onödigtvis. Men jag tror också, att skillnaden mellan utskottets förslag och mitt icke är något väsentligt skäl för afslagsyrkande. I slutet af utskottets förslag heter det: »ej understigande tre tusen riksdaler, eller ock erligger till staten bevilling

för en till minst femhundra riksdaler uppskattad årlig inkomst.» För så vidt jag af slutklämman kan finna, kan ingen komma i åtanke i fråga om politisk rösträtt, om han icke skattar till staten för bevillning. Således skulle en person, hvars inkomster öfverstiga existensminimum, 500 kronor, ändå icke få politisk rösträtt. Jag kan icke fatta utskottets utlåtande på annat sätt. Jag håller ju emellertid icke strängt på min motion, utan har redan öfvergått till utskottets förslag. Detta innebär ändock något och är ju i det närmaste lika med min motion. Jag gör intet yrkande.

Om förändrade bestämmelser i fråga om villkoren för rätt att välja riksdagsmän i Andra Kamraren.

(Forts.)

Härmed förklarades öfverläggningen slutad, utskottets hemställan bifölls.

Mom. d).

Bifölls.

Beträffande vidare utskottets i *punkten 2* gjorda hemställan anförde:

Herr Petersson i Runtorp: Jag ber att få säga några ord innan vi afgöra denna fråga.

Jag har egentligen icke så mycket mot sjelfva förslaget, utan tror, att det nog kunde godkännas, men det fattas der tvenne saker, som jag anser borde framkomma — åtminstone den ena — i sammanhang med detta förslag. Jag tror, att lika angeläget det är att söka utjemna sådana oegentligheter, som dem man genom detta förslag vill skaffa bort, lika angeläget är det också att tänka icke allenast på rösträtten, utan äfven på valrätten. Så länge man t. ex. gör så stor åtskilnad mellan dem, som bo i stad, och dem, som bo på landet, att de senare ha ofantligt mycket mindre valrätt än de förra, så länge anser jag, att ett sådant förslag, som det föreliggande, icke bör antagas, utan håller jag före, att förslag till förändringar i dessa båda hänseenden böra sammanbindas med hvarandra, så att man får rättelse å ömse sidor. Jag vet icke, att något skäl blifvit framhållet, hvad den ena saken angår, som icke lika väl kunnat tillämpas på den andra. För det att man bor på landet — man må för öfrigt ha samma kvalifikationer både i ett och annat afseende som en stadsbo — har man ju ofantligt mycket mindre valrätt efter nu gällande lag och äfven efter den, som föreligger till grundlagsenlig behandling. Jag tror, att, när ett förslag framkommer i samma syfte som det föreliggande, bör det vara förenadt med ett förslag om utjemnande af valrätten, så att den blir lika för stad och land.

Detta är det första villkoret, och det andra kommer jag nu till. Jag har ingenting emot, att dessa personer, som nu göra anspråk på rösträtt, också få densamma, men jag vill erinra, att de icke böra gå till väga på det sätt, som här vid lag varit fallet. De böra icke komma och vilja pocka sig till denna rätt, utan först göra sig värdiga den-

Om förändra- samma. Genom ett sådant skrik och skrån, som de nu föra vid sina
de bestämmel- rösträttsmöten, visa de sig ovärdiga den rätt, de fordra. De böra först
ser i fråga om vilkoren för uppfostras, så att de bli värdiga att komma in i Riksdagen och icke med
rätt att välja eld och svärd pocka sig till sådant. Jag upprepar det ännu en gång,
riksdagsmän i att de böra uppfostra sig litet grand bättre, innan de framkasta ett
Andra Kam- sådant yrkande. Detta är det andra vilkoret.
maren.

(Forts.)

På dessa skäl yrkar jag bestämdt afslag å det föreliggande förslaget.

Herr Peterson i Boestad: Herr talman, mine herrar! Jag skall i likhet med de sex första reservanterna yrka afslag å utskottets hemställan rörande denna fråga, och torde det tillåtas mig att såsom stöd för mitt yrkande anföra några ord ur reservationen.

Reservanterna säga: »Hvad angår det »allmänna och lifligt kända behov» af rösträttens utsträckning, hvarom utskottet talar, så torde det vara tillåtet att betvifla, att detta behov — om det förefinnes — kännes starkare och lifligare hos dem, hvilka genom antagande af utskottets förslag skulle komma i åtnjutande af rösträtt, än hos dem, hvilka äfven efter detta förslags antagande skulle vara från rösträtt uteslutne. För vår del kunna vi ej finna de uttalanden, som framkallats af den nu pågående agitationen för rösträttens utsträckning, böra betraktas såsom tillförlitliga uttryck för ett verkligt behov af en dylik åtgärd ens hos de samhällsmedlemmar, som deltagit i dessa uttalanden, och ännu mindre kunna de anses som uttryck för samhällets behov af rösträtts öfverlemnande åt andra än dem, som enligt nu gällande bestämmelser ega att utöfva denna rätt.

Vid fastställandet af dessa bestämmelser utgick man från den åsigtten, att en tryggad ekonomisk ställning innebär, om ej en säkerhet, dock en sannolikhet för den sjelfständighet, den mognad i omdöme och den erfarenhet, som erfordras hos den, åt hvilken inflytande på statens angelägenheter skall anförtros. Denna åsigt tillämpades så, att de siffror, hvilka skola beteckna en dylik ekonomisk ställning, sattes så lågt som de möjligtvis kunde sättas, för att det med dem åsyftade ändamål skulle kunna med någon grad af sannolikhet ernås. Den skärpa, de ändock möjligen kunna anses ega, minskas naturligtvis med penningvärdets fall, ett förhållande som intygas deraf, att antalet valberättigade bland rikets till myndig ålder komne män under tiden 1872—90 enligt regel ökats med i medeltal $\frac{1}{2}$ procent för hvarje valperiod. Att de stadgade rösträttskvalifikationerna för öfrigt alldeles icke äro af natur att lägga det bestämmande inflytandet i händerna på den stora eller medelstora förmögenheten, vitsordas med tillräcklig tydlighet deraf, att år 1885 af samtliga röstberättigade å landet 83 procent och af samtliga röstberättigade i städerna 58 procent utgjordes af egare till fastigheter, som voro taxerade från 1,000 till 10,000 kronor, i förening med dem som skattade för en inkomst af 800 intill 1,800 kronor, således de inkomstbelopp, för hvilka bevillningsafdrag ansetts böra i lag medgifvas. Att, såsom utskottet tillstyrkt, utsträcka rösträtten så, att de klasser,

som sålunda redan ega det afgörandet inflytande på Andra Kammarens sammansättning, de mindre fastighets- och inkomstegarnes, skulle komma att ökas med ett antal motsvarande 40 procent af dem, som nu ega valrätt, kunna vi hvarken finna vara förenligt med rättvisans grundsats eller med den omsorg, lagstiftaren måste hysa för att samtliga samhällets hufvudintressen blifva i tillfälle att i fråga om folkrepresentationens sammansättning med någon grad af styrka göra sig gällande. Att utskottet, för att minska betänkligheterna mot den utsträckning af rösträtten, som det förordar, nödgats framhålla, att ett betydligt antal af dem, för hvilka denna utsträckning är afsedd — det utgör endast af inkomstegarnes klass ungefär en fjerdedel — befinna sig i den ställningen, att de på grund af underlåtenhet eller oförmåga att uppfylla sina kommunala skyldigheter icke skulle kunna utöfva den rösträtt, som förslaget afser att bereda dem, synes för öfrigt bäst karakterisera det sätt, hvarpå samhällets intressen skulle genom den af utskottet tillstyrkta åtgärden tillgodoses.

Öfver hufvud synas oss de garantier, som nu gällande bestämmelser lemna för en sådan sammansättning af representationen, att denna blir ett uttryck för samhällets intressen, och ej blott för individernas, vara af den art, att de ej tåla vid att försvagas. En af dessa garantier ligger i de stadgade villkoren för rösträtt till Andra Kammaren.»

Jag kan icke gilla den agitation, som bedrifves för rösträttsfrågas behandling af några radikaler. I synnerhet då man med få undantag icke från våra kommittenter hört många yrkanden om allmän eller utsträckt rösträtt. Merendels är talet om allmän rösträtt den käpphäst, somliga popularitetsjägare begagna vid folkmötena, men hvars nytta för staten eller ens folket de ej kunna bevisa. Jag tror också, att inom den nuvarande representationen magten blifvit så jemt fördelad som möjligt för tryggande af ett lugnt och sansadt framåtgående på reformernas väg.

Det är därför ett sorgligt faktum, att vid detsista rösträttsmötet här i hufvudstaden man då sammanställde rösträttsfrågan med skyldigheten för de värnpligtige att försvara sitt fosterland, liksom man ej hade några förpligtelser till det land, der man blifvit född och uppfostrad samt erhållit sin medborgerliga bildning, så vida man ej genast erhöll politisk rösträtt. Men denna taktik är ej ny, ty redan plebejerna i det gamla Rom begagnade sig deraf för att krossa patriciernas magt; — men hvad blef följden? — Jo, romerska härens nederlag. — Må vi taga lärdom af historien i detta afseende. Herr talman! Jag yrkar afslag på konstitutionsutskottets hemställan om ändring af riksdagsordningen enligt herr Truedssons motion, utom i hvad det angår reservanternas hemställan beträffande arrendatorer af jordbruksfastighet. Jag yrkas således bifall till den af herr Bergius m. fl. vid betänkandet bifogade reservation.

Herr Eriksson i Elgered: Hvad herr Nils Peterson i Runtorp nyss anförde såsom skäl emot utskottets föreliggande förslag

Om förändrade bestämmelser i fråga om villkoren för rätt att välja riksdagsmän i Andra Kammaren.
(Forts.)

Om förändra- lärer icke vara af den betydelse och vigt, att detta kan utgöra det
de bestämmel- egentliga skälet för ett afslag. Derom är jag för min del fullt öfver-
ser i fråga om tygad. Att tala om förhållandet mellan städerna och landsbygden så-
vilkoren för som något, som skulle lägga hinder i vägen för reformens genom-
rätt att välja riksdagsmän i förande, är ett skäl, som man icke med fog kan anföra såsom bevis.
Andra Kam- Beträffande hans andra anmärkning, nemligen att man icke borde
maren. söka tilltvinga sig rösträtt med våld, kan ju denna till en del vara
(Forts.) befogad, ty vännerna af rösträtt hafva stundom begagnat sig af ett
sätt, som jag ingalunda kan gilla, utan tvärt om måste klandra. Men
då nu frågan stått så länge på dagordningen och då oaktadt Andra
Kammaren för sin del antagit ett liknande förslag med det föreliggande
till hvilande i grundlagsenlig ordning, Första Kammaren utan vidare
afslagit detta förslag med ett blekladgt nej för hvarje gång det fram-
lagts, får man alldeles icke förundra sig öfver, att rösträttsvännerna
blifva mer allvarsamma i sitt uppträdande.

Det politiska lifvet är såsom hvarje annat lif rörligt och kan
omöjligen blifva stillastående. När derför skaparen af vår nya riks-
dagsordning, friherre Louis De Geer, fastslog vilkoren för valbar-
het till Andra Kammaren, var det säkerligen icke hans eller de
då lagstiftandes mening, att de för alltid skulle blifva gällande, utan
snarare att, när tiden var inne, en reform eller utsträckning af röst-
rätten skulle komma till stånd. Verkningarna af dessa bestämmelser
hafva också visat sig vara sådana, att hela antalet af de vid val till
Andra Kammaren år 1885 röstberättigade utgjorde 307,719, deraf
245,765 tillhörde landsbygden och 61,954 städerna. Genom den ut-
sträckning, som nu blifvit ifrågasatt, skulle de röstberättigades antal
ökas med 123,750. Må vi stanna här och fråga: är det väl möjligt,
att, när desse 307,719 röstberättigade i proportion till hela Sveriges
folkmängd utgöra blott cirka sex procent häraf och då de jemföras
med hela antalet af Sveriges myndige män, utgöra endast omkring
tjugutre procent deraf — är det möjligt, att detta kan vara förenligt
med billighet och rättvisa? Mig synes, att det politiska lifvet i vårt
land fört oss derhän, att en utsträckning af rösträtten nu blifvit nöd-
vändig. Det närvarande tillståndet är orättvist och obilligt! Men
hvarje orättvisa och hvarje obillighet för med sig missnöje hos dem,
som drabbas deraf, och detta har derför icke varit utan sitt berättig-
ande inom landet. Det sist hållna rösträttsmötet har äfven visat
höjden af detta missnöje. Jag hemställer till herrarne, huru det skall
blifva möjligt att häfva detta missnöje. Tro herrarne, att det häfves
genom att, såsom den ärade Första Kammaren gjort, svara med ett
blekladgt nej till hvarje reform, som föreslagits i afseende å en utsträck-
ning af rösträtten? För min del tror jag det ej. Enda sättet att
åstadkomma lugn i detta afseende är derför att sänka det politiska
strecket och sålunda gå till mötes deras berättigade anspråk, som
önska en utsträckning af denna rätt. Häfves orsaken till missnöjet, så
försvinner detta lätt af sig sjelft, ty i och med orsakens upphörande
försvinner verkan af densamma. Om ytterligare 123,750 personer

skulle få rösträtt, deraf 86,543 skulle komma att tillhöra landsbygden och 37,207 städerna, så tror jag för visso, att man skulle hafva gjort åtminstone i detta afseende ej så obetydligt till landets bästa och till bevarande af det bestående. Jag behöfver i detta fall icke mer än hänvisa till Frankrike. Af dess historia hafva vi talande bevis på huru det går, när ett land styres mot folkets vilja, utan tillfredsställande af dess behof och i en annan rigtning, än dit den politiska utvecklingen pekar.

Om förändrade bestämmelser i fråga om vilkoren för rätt att välja riksdagsmän i Andra Kam-maren.
(Forts.)

På grund af hvad jag nu anfört ber jag, herr talman, att få yrka bifall till konstitutionsutskottets föreliggande förslag.

Herr Zotterman: Jag antog, att de oförsigtiga ord, som blifvit fälda vid det nyss afslutade rösträttsmötet, och hvilka tidningarne redan framhållit, skulle med synnerlig förkärlek begagnas emot de anspråk på utvidgad rösträtt, som i nu behandlade motion uttalats, och jag har funnit, att min misstanke i detta fall blifvit bekräftad just nu här i Andra Kam-maren. Med anledning deraf ber jag först få förklara, att jag för min del i lika hög grad som den förste talaren, herr Nils Petersson i Runtorp, hyser den bestämda öfvertygelse, att sådana ord, som kunna gifva vapen i händerna på dem, hvilka äro emot dessa krafs tillfredsställande, äro att förkasta. Men jag ber derjemte att få uppmana herrar motsändare till utvidgad rösträtt att vara goda och beräkna, huru många de zeloter voro, hvilka på det ifrågavarande mötet uppträdde på ett sätt, som icke var att godkänna. Man skall deraf finna att dessa voro ganska få. Då förefaller det mig också ganska själfklart att, om dessa personer, som förifrat sig så, att de begagnat uttryck, som icke äro att godkänna utan att förkasta, äro några få, dessas uppträdande icke kan utgöra tillräckligt skäl gent emot de anspråk eller önsknningar, som den stora massan i öfrigt har framställt. Jag kan aldrig lära mig begripa, att 2 eller 3 sådana der ifrare — man skulle kunna kalla dem brushufvuden — skulle få förstöra saken för alla de andra. Det har här klandrats, att man vill pocka sig till utvidgad eller allmän rösträtt. Ja, man kan med skäl säga, att i de åsyftade anförandena legat ett pockande. Men de voro ju få. Deremot alla de hundra, de tusen, de tio tusen, som genom mötesresolutioner, genom petitioner och dylikt på ett anständigt, värdigt och aktningsbjudande sätt uttalat sig inför riksdagsmän och inför högre myndigheter — jag tror till och med inför regeringen — böra icke dessa personers värdiga uttalanden och begäran om utsträckt rösträtt utgöra en större och bättre mätare, än dessa häftiga ord af högst få personer, hvilka ju rösträttsmötets allra flesta medlemmar ogillat och förklarat utgöra ett hinder mot mera än ett stöd för rösträttens utsträckning?

Det skulle icke vara, menade en annan talare på smålandsbänken, herr Peterson i Boestad, några tillräckligt talande skäl för behofvet af en utsträckning af rösträtten. Jag vet icke, hvad skäl han har att anföra för ett sådant påstående. Skulle det vara brist på petitioner eller skulle dessa petitioner vara värda att mindra påakta? Jag vågar taga tillfället i akt att påpeka, att, då vi i dag tre veckor sedan behandlade för-

Om förändrade bestämmelser i fråga om villkoren för rätt att välha riksdagsmän i Andra Kammaren.

(Forts.)

svarsfrågan, framlade man här en petition i försvarsfrågan från svenska kvinnoföreningen till Sveriges försvar. Mot denna petition har man icke från det håll, hvarifrån den kom, gjort några anmärkningar, man har tvärt om af densamma velat göra ett stort nummer. Men jag skall, herr talman, tillåta mig att fästa uppmärksamheten uppå, att man i denna petition påträffar ej blott namn på kvinnor, utan kanske lika många namn på män och barn. Mot denna lista har man, som sagdt, egentligen ingen anmärkning gjort. Visserligen yttrades då i denna kammare af en talare från Lund, att kvinnor äro »mindre vetande i statsaker». Kammaren gillade dock icke detta vitsord; icke heller jag gillar det. Men hvad jag tilltror mig kunna påstå, det är, att barn äro mindre vetande i statsaker. Dessutom har man i sin ifver att för försvarsfrågans lösning inverka på Riksdagen gått så långt, att man tillåtit samma namn förekomma på flera listor. Kan man nu göra liknande anmärkning mot petitionslistorna rörande rösträtten, då medgifver jag, att ett klander är lika berättigadt gent emot dessa senare listor som i fråga om försvarspetitionen från svenska kvinnoföreningen till Sveriges försvar. Men är det så, att det i dessa rösträttspetitioner blott finnes namn på myndige män, hvilka saken gäller, — ty det gäller dem sjelfva, om de hafva rösträtt eller icke — så synes det mig, som att man till dessa listor måste sätta större lit än till den nu af mig klandrade försvarspetitionen.

Jag är verkligen tacksam och jag ber att i likhet med kapten Mankell få uttala denna min tacksamhet till utskottet för dess vänliga medgifvande, att de personer, som stå under strecket, äro till sedlighet och till sjelfständighet med flera egenskaper fullt ut jemförliga med dem som stå öfver strecket. Det är verkligen icke i samhällsupplösningens syfte som jag vill verka för utsträckning af rösträtten, utan just för att jag vill bidra dertill, att vi måtte kunna få bibehålla den lagliga ordningen och viona reformer på den lugna samhällsutvecklingens väg. Det är ju upprörande — man kan icke neka det — att, enligt hvad af förteckningen å utskottsbetänkandets sista sida på utom rösträtten stående personer framgår, icke mindre än 1426 personer bland våra lärare för det uppväxande släktet, de der af stat och kommun förklarats myndige att handleda våra barns uppfostran, af samma stat förklarats omyndige att lägga sina röstsedlar i valurnan vid val af riksdagsmän i Andra Kammaren. Jag vill icke besvara kammaren med att anföra uppgifter om andra kategorier af rösträttslöse, enär en hvar sjelf kan på anförda ställe taga dem i betraktande, utan jag inskränker mig till den nu nämnda kategorien såsom alldeles tillräckligt talande.

Eburu jag är en bland dem, som hafva i fråga om syftet instämt i herr Mankells motion, får jag här förklara, att jag icke är så oklok och en sådan ifrare, att jag förkastar det »något», jag kan få, därför att jag icke kan få *allt*. Jag skall, då det förslag, hvilket utskottet framställt, är så pass gående fram i den rätta riktningen, att det lemnar rum för icke mindre än 123,750 nya valmän, för min del tillåta mig att yrka bifall till utskottets förslag i denna punkt.

Häruti instämde herrar friherre Nordenskiöld, Nordin, Hammarström, Svensson från Karlskrona, Persson i Vadensjö, Bromée, Romberg och Aulin.

Om förändrade bestämmelser i fråga om vilkoren för rätt att välja riksdagsmän i Andra Kammaren.

Herr Gumælius yttrade: Det var herr Petersons i Boestad anförande, som uppkallade mig. Han lät oss få höra, hvad reservanterna från Första Kammaren anført. Jag tycker då, att det vore rättvist att äfven läsa upp hvad utskottets majoritet anført. Emellertid förmodar jag, att kanske de fleste i denna kammare hafva läst det der förut och att en dylik uppläsning derfor icke är alldeles nödvändig. Det är emellertid skada, ty om jag läste upp det, skulle det se ut, som om jag hållit ett långt föredrag i denna fråga. Det skulle vara bra för mitt rykte, då man bläddrade igenom handlingarna, om man nemligen icke ginge närmare in i granskning af innehållet, ty då skulle det visa sig, att motsatsen vore förhållandet. Men för dem, som bläddra hastigt igenom de gamla papperen, skulle det se vackert ut, att det stode några sidor såsom ett anförande af mig i denna fråga.

(Forts.)

Saken har emellertid en annan sida. Om man företager sig att i kammarens protokoll låta omtrycka hvad förut stått i riksdagshandlingarna, blefve det litet dyrbart. Det händer, att ett och annat sådant anförande går till lika mycket som en och annan af de pensioner, som vi resonnerat om vid denna riksdag. Och då vi fästa så stor vikt vid rätt små belopp i denna kammare, vore det kanske skäl att åtminstone se till, att vi icke onödigtvis låta trycka om långa räckor af protokollen. Ur den synpunkten är det väl också herr Peterson obetaget att begära, att den del af hans anförande som han bort utelemnä — det var ju goda saker han för öfrigt anförde — måtte med kammarens be- gifvande få utslutas ur protokollet.

Hvad sjelfva frågan angår, skall jag med åberopande af de skäl, utskottet anført, förena mig i det slut, hvartill utskottet kommit. För min del antager jag, att denna fråga är af den beskaffenhet, att för hvarje gång den skjuter upp, kommer man närmare den stund, då man icke kan taga halfva steg, utan fulla steg, för att ernå frågans lösning. Men som frågan står och då våra representanter i utskottet från denna kam- mare kunnat framlägga ett förslag sådant som detta, som går ganska långt i den rätta riktningen, ber jag att få hemställa om bifall till utskottets förslag.

Herr Peterson i Boestad: Jag ber blott få erinra, att jag icke plägar betunga kammarens protokoll med långa anföranden. Men hvad jag citerat har synts mig vara af så stor vikt för fäderneslandet, att dess anförande här blott kunde vara till gagn.

Öfverläggningen var slutad. Derunder hade yrkats: 1:o bifall till utskottets hemställan, 2:o afslag å så väl nämnda hemställan som den af herr Truedsson i ämnet väckta motionen; och 3:o bifall till den af herrar Bergius m. fl. vid utlåtandet fogade reservationen. Herr talmannen

upptog hvar och ett af dessa yrkanden till proposition i nu nämnd ordning och fann svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för bifall till utskottets hemställan. Votering blef emellertid begärd och företogs, sedan till kontraproposition antagits yrkandet på afslag, enligt följande nu uppsatta och af kammaren godkända voteringsproposition:

Den, som bifaller hvad konstitutionsutskottet hemställt i 2:dra punkten af dess utlåtande n:o 12, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren afslagit så väl utskottets nämnda hemställan som herr Truedssons i ämnet väckta motion.

Efter röstsedlarnes uppräknande befans, att 134 ledamöter röstat ja och 79 nej; och hade alltså utskottets hemställan af kammaren bifallits.

§ 9.

Om ändring af gällande bestämmelser i afseende å talmansbefattningarna vid riksdagen.

Slutligen föredrogs konstitutionsutskottets utlåtande, n:o 13, i anledning af väckta motioner om ändring af gällande bestämmelser i afseende å talmansbefattningarna vid riksdagen.

Vid innevarande års riksdag hade i berörda fråga väckts två särskilda motioner, hvilka utskottet fått till sig hänvisade, den ena, n:o 21 inom Första Kammaren, af herr *Gustaf Ryding* och den andra, n:o 181 inom Andra Kammaren, af herr *E. Norman*.

Herr Ryding hemställde, att till de nu i ämnet gällande bestämmelser måtte antagas ett tillägg, hvarigenom föreskrefves, att, vid samtidigt inträffande förfall för både talmannen och vice talmannen i en af Riksdagens kamrar, kammaren egde utse en af sina öfrige ledamöter att fungera såsom talman, till dess förfallet upphört för någondera af de utaf Konungen nämnde, samt att valet företoges under ordförandeskap af den i kammaren närvarande ledamot, som bevisat de flesta riksdagarne, och, der två eller flera ledamöter deltagit i lika många riksdagar, den af dem, som vore till lefnadsåren äldst.

Herr Norman åter hemställde, under hänvisning till den af konstitutionsutskottet förlidet år i dess utlåtande n:o 3 lemnade utredning, att Riksdagen måtte antaga de i samma utlåtande föreslagna ändringar af så väl § 52 regeringsformen som § 33 riksdagsordningen att hvilat till vidare grundlagsenlig behandling.

Utskottet hemställde i nu föreliggande utlåtande:

1:o att herr Normans motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda;

2:o att icke heller herr Rydings motion måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda; men

3:o att Riksdagen ville antaga att hvila till vidare grundlagsenlig behandling följande förslag till ändrad lydelse af § 33 riksdagsordningen:

Riksdagsordningen.

§ 33.

Så snart fullmagterne undergått den i mom. 1 af nästföregående § föreskrifna granskning samt berättelse om förloppet dervid blifvit af chefen för justitiedepartementet, eller den i hans ställe förordnad är, meddelad kamrarna, hvar i hvad dess ledamöter angår, begäre hvardera kammaren ofördröjligen hos Konungen, medelst deputation, talman och vice talman, dem Konungen då för hvardera kammaren, bland dess ledamöter, utnämner.

Då i något af de fall, som i 91, 93 och 94 §§ regeringsformen omförmälas, Riksdagen på de i samma grundlags 95 § nämnde vederbörandes kallelse sammanträder, eger hvardera kammaren att, inom sig, välja talman och vice talman.

Innan talmän äro förordnade eller valde, efter thy ofvan sägs, föres i hvardera kammaren ordet af den derstädes närvarande ledamot, som de flesta riksdagar bevisat, och, der två eller flera ledamöter i lika många riksdagar deltagit, den af dem, som är till lefnadsåren äldst.

Vid samtidigt inträffande förfall för både talmannen och vice talmannen i någon af Riksdagens kamrar utöfvas talmansbefattningen af den kammarens ledamot, som, enligt hvad ofvan är stadgadt, eger att föra ordet innan talmän äro förordnade eller valde.

Häremot hade reservation anmäls af herrar *Ljungman, Bengtsson, Björkman, Boström, Dahn, Elowson, Johnsson Wikstén, Vahlin och Hedin*, som ansett, att utskottet bort med anledning af motionerna hemställa, det Riksdagen måtte antaga nedanstående förslag till ändrad lydelse af § 52 regeringsformen och § 33 riksdagsordningen att hvila till vidare grundlagsenlig behandling:

Regeringsformen.

§ 52.

Riksdagens kamrar utse hvar för sig bland sine ledamöter talmän och två vice talmän.

Riksdagsordningen.

§ 33.

Så snart fullmagterna undergått den i mom. 1 af nästföregående § föreskrifna granskning samt berättelse om förloppet dervid blifvit af

Om ändring af gällande bestämmelser i afseende å talmansbefattningarne vid riksdagen.
(Forts.)

Om ändring af gällande bestämmelser i afseende å talmansbefattningarne vid riksdagen.
(Forts.)

chefen för justitiedepartementet, eller den i hans ställe förordnad är, meddelad kamrarne, hvar i hvad dess ledamöter angår, *välja hvardera kammaren bland sine ledamöter talmän och två vice talmän.*

Innan talmän blifvit valde, föres i hvardera kammaren ordet af den derstädes närvarande ledamot, som de flesta riksdagar bevisat, och, der två eller flera ledamöter i lika många riksdagar deltagit, den af dem, som är till lefnadsåren äldst.

Vid samtidigt förfall i en af Riksdagens kamrar för både talman och vice talmän utses, på sätt vid val af talman eger rum, en af kammarens öfrige ledamöter att tjenstgöra såsom talman för tillfället.

Efter föredragning till en början af punkten 1 i utskottets hemställan anförde:

Herr Ljungman: Såsom bekant stannade kamrarne i fjor, när samma fråga var före, i olika beslut. Första Kammaren antog en motion, väckt i Första Kammaren, och Andra Kammaren en motion, väckt i denna kammare. I år har herr Norman upptagit det förslag, som Andra Kammaren antog i fjor, såsom sin motion; och samtliga konstitutionsutskottets ledamöter från denna kammare hafva i en vid utskottets betänkande fogad reservation hemställt om bifall till hvad som i sistnämnda motion föreslagits. Jag skall nu äfven bedja att få yrka bifall till densamma här i kammaren, och jag hoppas, att kammaren vidhåller sitt beslut från i fjor. Det skäl, som konstitutionsutskottets majoritet anført emot herr Normans motion och det beslut, som i fjor fattades i Andra Kammaren, är endast det, att man icke skulle hafva haft någon olägenhet af att regeringen nämnt kamrarnes talmän och vice talmän. Jag vill för min del visserligen icke förneka, att detta utskottets påstående kan vara fullt sant. Men läser man igenom utskottets betänkande från i fjor, finner man, hurusom det deri påvisas, att Riksdagen under förra århundradet hade olägenhet af att regeringen nämnde talmän. Och jag vill påpeka, att under svårare politiska förhållanden erbjuder det tvifvels utan en stor fördel både för Riksdagen och för regeringen och för dem, som få det magtpåliggande uppdraget att vara talmän, att kamrarne sjelfva få välja sina talmän.

Ur den synpunkten vill jag yrka bifall till den reservation, som är fogad till betänkandet af samtliga ledamöter i konstitutionsutskottet från denna kammare.

Häruti instämde herrar *Hedin, Mankell, Häger, Olsson från Stockholm, Lovén, friherre Nordenskiöld, Gumælius, Johansson från Stockholm, Beckman, Ekman och Linder.*

Herr Norman: Jag är af den föregående talaren förekommen i hvad jag tänkt yttra och ber därför endast att få instämma med honom.

Herr Ola Bosson Olsson: Förutom att jag till fullo instämmer med vice ordföranden i konstitutionsutskottet vill jag för min del,

påvisa ett par af de olägenheter, som skulle inträffa, om konstitutionsutskottets förslag skulle antagas. Man kan ju tänka sig hur det skulle vara i närvarande stund, om utskottets förslag skulle bli lag eller vara lag, eller att den ledamot af kammaren, som bevisat de flesta riksdagarna, skulle intaga platsen som talman eller föra ordet i kammaren. Som nu är förhållandet, är den person, som bevisat de flesta riksdagar, en mycket duglig och hederlig karl och kan fullt sköta en talmansbefattning, men i följd af hans lågmäldhet skulle kammaren antagligen icke bli belåten, om han icke hördes, då han framställde proposition eller i andra fall från talmansstolen behöfde meddela sig med kammaren. Dessutom är det vanligt, att den, som bevisat de flesta riksdagarna, nått upp till en ganska hög ålder och till följd deraf förlorat den kraft och spänstighet, som erfordras, och vidare är det icke alltid gifvet, att en sådan person har den förmåga som erfordras för att leda kammarens öfverläggningar. Det är dessa skäl, som jag för min del har emot det palliativförslag, hvartill konstitutionsutskottet kommit, och hvarför jag yrkar afslag å detsamma samt bifall till reservanternas förslag.

Om ändring af gällande bestämmelser i afseende å talmansbefattningarna vid riksdagen.

(Forts.)

I detta yttrande instämde herr *Nilsson* i Skärhus.

Härmed var öfverläggningen slutad. Med afslag å utskottets i den föredragna punkten gjorda hemställan biföll kammaren den af herr *Ljungman* m. fl. vid utlåtandet fogade reservation.

Punkten 2.

Bifölls.

Punkten 3.

Herr *Ljungman* yttrade: Med hänvisning till det beslut kammaren nyss fattat skall jag anhålla om afslag på utskottets hemställan.

Vidare anfördes icke. Efter af herr talmannen gifna propositioner dels på bifall till utskottets hemställan och dels på afslag derå, afslog kammaren utskottets hemställan.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 3,15 e. m.

In fidem

Hj. Nehrman.

Rättelse:

I Andra Kammarens Protokoll n:o 30.
Sid. 25 rad 16 uppfir. står: gamla vägens
lås: nya banans